

Előfizetési fölhívás
FALUSI GAZDA
 FÖLDMIVELÉS, KERTIPAR ÉS
GAZDASÁGI HETIKÖZLÖNY
 1866-dik utolsó évnegyedi folyamára.
 Előfizetési ára évnegyedre (okt.—decz.) 1 ft.
 Teljes számú példányok még folyvást kaphatók.

Előfizetési föltételek:
 Egész évre (jan.—decz.) 4 ft.
 Félévre (jul.—decz.) 2 ft.

Tisztelttel kértünk mindazon előfizetők, kiknek előfizetésük szeptember hó végéig lejárnak, hogy előfizetésüket mielőbb megújítani sziveskedjenek.

A pénzes levelek bérmentes küldése kéretik.
 A „Falusi Gazda“ kiadó-hivatala
 (Pest, egyetem utca 4. sz. a.)

Fel nem lobbanó
PETROLEUM,
 nagyban és kisebb mennyiségbeni eladásra folyvást készen található
KORTSÁK J.
 bádigos-mesternél
 PESTEN,
 Ferencziek-tere 1-ső sz. alatt,

készít egyszerűen szagatlan házi- és szoba-üreszeket, darabját 15 ftól 50 ftig a legújabb fa ma és ezüstszert szerkezet szerint — még pedig azon kikötéssel, ha öröklöknek meg nem felelnek, — azokat visszaveszi; készít továbbá mindennemű

épület-munkálatokat,
 u. m.: ház-fedelzeteket, csatornákat, könyvöket, padlás-ablakokat, bádigos, horgony és vörösréz, — arnyékszékcsöket olomból, litheyt s a vidékre. Nagy rakományt tart végre petroleum, salónt- és moderateur-lampák, házi-udvari- és lépcső-lampák, minden emt. kávé- és theaforó-gepekből, lakkozott faezekből, és minden az ó mesterségbe vágó árucikkéből; elvállal minden kijavításokat, és igéri a legmegtartóbb árakat, mindfogva a nagyrésztü közönség szives látogatását kikéri. 1817 (6-6)

Valódi Souchong és Pecco-virág-
THEÁKAT,
 valamint legkínálóbb minőségű
 rhum, cognac és valódi
 francia borszeszt 1822 (8-10)
 (Franzbranntwein)
 tisztelttel ajánl
HOLLOSSY GYULA
 Pesten, Dorottya-utca Wurmudvar.

EGÉSZSÉGI TANACSADÓ.
 Közhasznú folyóirat.
 Biztos utmutató a kolera ellenében.
 Leszállított áron.
 Teljes példány 1866-iki évfolyam 3 ujfórint.
 „ „ 1865-iki „ 2 „
 „ „ 1864-iki „ 2 „
 Postai utóvétellel megrendelhető minden k. postahivatalnál.
 Pest, Lipóttutca 1-ső szám alatt. 1855 (5-8)

ÜDÍTŐ-NEDV
 (Restitutions-Fluid)
 lovak számára
 KWIZDA FERENCZ JÁNOSTÓL
 Korneuburgban.

Az ausztriai államok összes területeire névze Ferencz József császár Ő Felsége által, megelőzőleg annak gyakorlati alkalmazását, s a cs. kir. ausztriai egészségügyi hatóság által megpróbálva, kizárólagos szabadalommal látottat el s a londoni dremmel tüntetett ki; ő felsége az angol királyné udvari istállóiban, valamint dr. Knauer, porosz király ő felsége összes udvari istállóiban, különösen a legjobb eredményt használják s különösen jónak bizonyult be idült bajokban, melyek az égő és zsinórhasználat az erős bedörzsölést ki nem állják, u. m. szűgy, csipő, kereszt-, s vállbénaság, rokkantság, ivóhülyeség, csúsz, fezemódás, s a pata, korona- és csülök-csúskó megrándulás a sat. esetében, s a lovat a legnagyobb megerőltetéssel járó munkában is a legmagasb korig kitartóvá teszi s vidámságban tartja.

Egy palaezk ára 1 ft. 40 kr.
 Két palaezknál kevesebb nem küldhető, a pakolásért 30 kr. számítatik.
 Valódi minőségben kapható:

PESTEN: Török József gyógyszerész urnál, király-utca 7. sz. a.
 Továbbá:
 B-Gyarmaton: Omszta F., — Breznóbányán: Göllner F., — Debreczenben: Bignio J., — Csakortnyán: Krausz A., — Dettan: Braunmüller J., — Déva: Lengye J., — D. Földváron: Nádhera P., — Eperjesen: Zsembery, — Eszéken: Deszati, — Esztergomban: Bierbrauer J. C., — Gyöngyösön: Koczianovich J., — Győrött: Lehner F., — Isperen: Flamm J., — Kassan: Novelly J., — Kaposvárt: Kohn J., — Keszmarok: Genersich, — Kolozsvárt: Wolf J., — Karavalyán: Komaromban: Ziegler A. és fia, — Lugoson: Kronitzer F., — Marczaliban: Ial szv., — Miskolczon: Spuller J. A., — Nagy-Becskereken: Haideger, Deutseh testvérek, — Nagy-Kanizsan: Fesselhoffer és Rosenfeld, — Nagyszombatban: Smekal és fia, — N-Varadon: Jáky A., — Pakson: Flórián J., — Papan: Beermüller W., — Pozsonyban: Schertz F. és Hackenberger testv., — Pécs: Kiságy és fia, — R-Szombathban: Hamalier A., — Rosnyon: Poós J. J., — Szabadkan: Sztójkovits D., — Szegszardon: Hutter A., — Sziszekon: Dietrich A., — Szolnokon: Schefstik, Horánsky Istv., — Szekesfehervárt: Kovács P. és Légmann A., — Sopronban: Müller és Mezey, — Tencsenben: Weisz L., — Teplitzen: Weisz L., — Varadon: Halter F., — Verőczén: Bész J. K., — Veszprémben: Tuszka M., Zagrabbán: Mihics Gr., — Zala-Eger-szegen: Hulinsky A. C) 1807 (3-4)

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Psten (egyetem-utca 4. sz.) megjelent, és minden könyvtárúsnál kapható:

- Nepnevelési érdekű munkák.**
Herrmann Ferencz. Általános tanítás- és tanodai nevelés. Utmutatás a néptanodai tanítói hivatal észlelési betöltésére. A fennálló „Tannodisime“ (Methodenbuch) nyomán kidolgozva. Magyarra átdolgozta Mennyei József. Füzve 1 ft.
Otto dr. Tanító az elemi tanodákban vagy nézeti oktatásmód. Fordította Koller K. Második kiadás. Füzve 80 kr.
Gönczy Pál. Oktatás a gyümölcs- és eperfatermesztésben. Vezérfontalul a nép és népioklak számára. A csász. kir. földmívelési és bányászati magas miniszterium által jutalmazott pályamunka. A szöveg közé nyomatott számos fametszvényvel. Füzve 30 kr.
Weinhof József. A ker. kath. egyház fő hit- és erkölcsotani tizenegyet oktatásban előadva. Vallási tan- és olvasókönyv kiváltképpen vasárnap iskolák számára, egyszerűen gyakorlati kézikönyv vallásotlakotok használatára. Füzve 30 kr.
Boross Mihály. Magyar krónika, azaz a magyar nemzet története a legrégibb időkől fogva, a legújabb időkig, minden nevezetes történeti esemény évszerinti előadásával. Füzve 80 kr.
Berthes H. J. Elemi képzés. Németből. Füzve 65 kr.
Herrmann János. Utmutatás a szemléleti számlálás és számolásra, a számjegyek írása- s kimondására. Ford. Mészáros Imre. Füzve 40 kr.
Gruber Ágoston. A hitoktatás kézikönyve. A t. magyar Clerus használatára ajánlja Ranolder János, veszprémi püspök.
 I. rész: Gyermek elemi oktatása. Második kiadás. Füzve 40 kr.
 II. rész: A keresztény hitről, reményeségről, szeretetről, szentségek fölveteléről, keresztény igazságról és az örök életéről. Füzve 1 ft. 80 kr.
Mészáros Imre. Segédkönyv, a közoktatási miniszterium által iskolai használatra rendelt A-B-C és olvasókönyv szellemében. Iskolamesterek és tanítói pályára készülok számára készitve. Második kiadás. Füzve 70 kr.
Denzel. Vezetés a szemlélo oktatásra. Kérdésekben és feleletekben, mely szerint a növedékek a mindennapi élethez tartozó tárgyakkal közlebebről megismertetnek, szenge elméjükben a képzelo és gondolkozó tehettség ébresztetik; és szívökben a keresztényi főerények első magvai oltatnak; német utmutatás s e-rint magyarázva. Füzve 20 kr.
Erdélyi Indali Péter. Fali olvasó táblák. Vezérkönyve szellemében írva. Harmadik képes kiadás. (10 tábla) 2 ft.
 Egyes táblák nem adatnak el.
Olvasó-könyv. Városi és falusi gyermekek számára. Negyedik jobbitott és bővített kiadás. Füzve 30 kr., kötve 40 kr.
Szini Károly. A magyar nép dalai és dallamai. Hangjegyekkel kiadva. (200 dal és dallam.) (219 lap, 8-rét) füzve 1 ft. 20 kr.
 Vázsonba kötve 1 ft. 80 kr.
Majer István. Szivmívelő beszélgetések és színjátékok mindkét nemű nemű ifjuság számára. Egy képpel. (208 lap), 8-rét, keményen kötve 1 ft.
Boldogháza. Buzdító és oktató történet. 23 képpel. (127 lap, 16-rét), két rész egy kötetben füzve 60 kr.
 Vörös vázsonba kötve aranygánessal 1 ft.
 Minden a kiadó-hivatalnál legalább 2 ft. értékig történet megrendelés bérmentve küldetik meg. 1707 (3-6)

47-ik szám. Tizenharmadik évfolyam.
Vasárnapi Ujság.
 Pest, november 25-én 1866.

Előfizetési föltételek 1866-dik évre: a Vasárnapi Ujság és Politikal Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft. — Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikal Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikal Ujdonságokat illetőleg, 1866. január 1-től kezdve: Egy, négysszer használt petit sor ára, vagy annak helye egyszeri ígatásnál 10 krba; háromsori vagy többszöri ígatásnál csak 7 krba számítatik. — Külföldre névze kiadó-hivatalunk számára hirdetésnyeket elfogad Hamburg és Altonában: Haasenstein és Vogler. — M. Frankfurthban: Jaeger könyvkerekesedése; Bécsben: Oppelik Alajos. — Bélyeg-díj, külön minden ígatás után 30 ujkr.

Báró Zay András, kurucz ezredes.
 (1685-1734.)

Az ős Zay-nemzetség egyik történeti nevezetességű tagját mutatjuk be ezuttal az olvasónak, ő-magyar jellegű, kifejezésteli arcvonásait ábrázoló képünkhez rövid életrajzt is csatolva: mert a hadi tetteken dús férfiú részletes életrajta tulajdonképpen lapjaink kőrét.
 Csömöri báró Zay András 1685-ben született, alkalmasint az ősi zay-ugróci várban; atyja Zay Lőrincz, Felső-Magyarország egyik legtekintélyesebb protestáns mánásza s II. Rákóczy Ferencz fejedelem idejében a szécsényi országgyűlés által alakított 24 tagu országgyűlés egyik senatora, anyja pedig Kollegrádi gróf Kollonics Mária Polixena volt. Mint ily előkelő és gazdag szülők gyermeke, a leggondosabb nevelésben s tudományos oktatásban részesült, de ritka képzettségét a főleg a hadi tudományokban való kitünő jártasságát a klasszikus műveltségű II. Rákóczy Ferencz oldalánál szerzte.

E fejedelem ugyanis 1703-ban Magyarországot egész a Morva vidégig meghódítván, Zay Lőrincz is pártjára állott, s mivel a hadi szolgálata maga már öreges létére alkalmas nem vala, legidősb fia Pál pedig a spanyol örökösödési háboruban már azelőtt két évvel elesett; második fiát, a minden lelki és testi tehetőség dúsán megáldott Endrét avatá a szabadság harcosává. A 18 éves tüzevű, bátor, dallás ifjú Rákóczy hadapródjai közé állott, s ott a fejedelmi udvarban nevedévn s harcos urát a táborozásokba hún kísérvén: jókor megszoká a hadi rendet, serényiséget, s a folytonos csatájában kemény, vitéz, reguláris hadfíva edződött, s e mellett fejedelme szeretetét teljes mértékben megnyerte.

Az élesesű Rákóczy hamar fölismeré a hozzá oly lelkesedéssel ragaszkodó ifjú Zay fényes tehetőségét, s őt óhajtván nyitni számára: csakhamar tisztát tevő őt; — sőt miután azt is tapasztalta, hogy nemcsak a csatatéren vitéz, s az eléje szabott katonai fejelemek szigoru megtartója, nemcsak szerény magaviseletű, józan, igyekező, hanem a felsőbb hadi tudományokat is örömmel tanulja: sokról fokra emeléndrénként a tisztí rangokban; 1707. tavaszán pedig, midőn Rákóczy az általa már 1706-ban foganatba vett első magyar fejedelmi nemes testőrséget, az u. n. „Nemesi Társaság“ot véglegesen megalakította: az ifjú Zay Andrást tevő ezen, a két ország legelőkelőbb ifjaiból álló ragyogó csapat őrnagyává.

E testőrző sereg magvával szolgálodott az „Isteni Gondviselés“ nevezete alatt alapítandó nagy katonai rendnek, s eredeti rendelkezése az vala, hogy tagjai, az ország nemes ifjuságának virága, a fejedelem szemei előtt képeztessenek a magasabb hadi tudományokban, hogy majdan valódi, rend- és fogyelemszerető s képzett főtisztekké, hadvezérekké váljanak, s egyszersmind minden, a nemesi erkölcsökhöz illendő dolgokban oktatást és az udvar légkörében finom műveltséget nyerjenek.

A fejedelem maga volt e díszcsapatnak ezredese; s hogy az ifjú Zayt mily nagy mértékben kellett kegyelnie: épen azon körülmény mutatja, hogy hadviselt tábornokaitól mint francia genietisztjeitől a jó hadirenden és fegyverforgatáson kívül a magasabb harcovezényletet — oly képzett főtiszt volt, hogy a „Nemes Compánia“ ifju tagjait maga taníthatta, gyakorolhatta naponkint lovon és gyalog.

BÁRÓ ZAY ANDRÁS.

Ugyanezen időtájba eshetik eljegyzése gróf Berényi Máriával, a kit azonban előle még mint jegyesét elragadott a halál. Később mégis a Berényi-családból nősült, elvevén néhai feledhetlen arja unokahagját: Karanos Berényi báró Berényi Györgynek Divék-Ujfalusi gróf Ujfalussy Klárától született leányát, báró Berényi Judithot.

Mint a testőrség őrnagya, közvetlenül a fejedelem oldala mellett lovogolva, jelen volt azon fényes díszmenetben, a melylyel Rákóczy 1707. május 24-én az ónodi országgyűlési táborba bevonult. Az országgyűlés befejezte után a fejedelmet a táborba, majd sáros-pataki várába kísérte, melynek palotájában nov. 13-án számos nemes ifjat, mint a „Nemesi Társaság“ba fölvetetni vágyakozó új tagokat mutatott be Rákóczy-nak. Föl is eskettek, nagysolemnitással. Patakáról a fejedelmet Zay Andre a nemes testőrséggel Munkácsra, Ecsedre, a kis-várdai táborba s onnan végre Borsin és Szaláncon át Kassára követte, hol Rákóczy a telet volt töltendő, s a hová decz. 5-én vonulának be ünnepi pompával, ágyudörgés, harangzúgás között.

Hogy a „Nemesi Társaság“ mennyire felett meg rendeltetésének: azon körülmény legjobban mutatja, hogy belőle már létezése első évében kitünő főtisztek kerültek ki a hadak közé. Ezek között is azonban a legelső a mi derék Zay Andráson volt. A fejedelem ugyanis udvari hadait egy francia módra szervezett reguláris lovas-granatéros ezreddel szaporítván: ennek ezredes-főkapitányává, azaz ezredesévé 1708. elején a „Nemes Compánia“ ifju őrnagyát tevő. Zay Andrást alig vala ekkor még 23 éves, s Magyarország szövetségzett rendinek egyik legválogottabb s legjobban fölszerelt ezrede állott vezérelte alatt. 1708. március 6-kán már mint ezreddel találkozunk vele Kassán.

Zay András lovas-granatéros ezreddel az 1708., 1709. és 1710-ik évek hadjárataiban jelentékeny részt vett. Nemcsak Rákóczy oldala mellett — udvari ezter levén ezrede — volt ott mindent, és így jelen vala az 1708-diki vágmelléki

táborozásban, az 1708. aug. 3-diki trencsényi s az 1710. január 22-diki romhányi ütközetekben: hanem ezeken kívül is több hadjáratot küzdött végig s számos csatát vívott hadaival, részint önállólag, részint pedig ezredével valamelyik vezénylő tábornok — majd Beresényi, majd Károlyi — hadtestéhez detachiroztatta.

Hosszas volna minde hadjáratokat előszámolni: csak egy-két rövid adatot s aztán 1711-ki munkácsi működését lássuk. 1708. ápril 29-kén Borsodból az igriczi mezőről tudósítja a tiszántúli városokat a ráczok mozgalmairól. Május 11-kén Ónodnál szemben a hidvégi mezőn táboroz a fejedelemmel; azután Eger alatt, június 18-kán Lőrinczinél, július közepén Érsek-Ujvárnál, majd főleg a Vágmentés s a morva széleken. Aug. elején Trencsény alól Szécsényre, aug. közepén Eger alá s a tájára megy vissza. Egerből szept. 26-kán indul el Rákóczyval Szatmármegyébe, a hol még decz. 23-kán is találjuk Ujvároson, de ekkor már indulóban Munkács felé, a hol a tél nagyobb részét töltötte. Még 1709. márcz. 3-kán Munkácsra von. Május 11-kén a gercezi táboron vala megállva, másnap Sáros-Patakra bevonult Rákóczyval. Május és június hónapokban folyvást Patakon, Szerencsen vagy a Haragodon táborozott, július 27-kén pedig a hernád-németi mezőn tartva szemlét ezrede fölött a fejedelem s még aznap alköztöztette őt Lúcnál a Tiszán: hadakozni az erdélyi szélekre, Károlyi Sándor hadtestéhez. Zay szept. 11-én ismét Munkácsra érkezett Rákóczyhoz, okt. 20-kán és 21-kén pedig a szadányi táboron — Szatmár — találjuk ezredével, mely ekkor 12 századból állott, s a nyári hadjárat után, a két napon hadiszemle tartatott fölötte. Nov. közepén Ungvárt és környékén tanyáz, mig nem decz. végén a fejedelemmel az egész hadak előrendülnek s januárban Romhánynál keményen megütköznek. Zay András is ott volt — mint említők — e harczen. 1710. márcz. 19-én a romhányi ütközet és sanyaru téli táborozás után Arokszálláson ismételtetett a hadiszemle. Zay ezere ekkor már csak 484 főből áll vala. Harczok, sanyaruság s a dühöngő pestis mindinkább pusztiták, oszlatták Rákóczy erejét.

Az 1710-dik év vége felé Érsek-Ujvár kapitulációja, majd a dunántúli hadsereg szétveretése s Szolnok, Eger és Eperjes bukása után minden oldalról szoríták a megzilált és elkedvetlenedett kurucz hadakat mindig beljebb-beljebb a Felső-Tisza, Bodrog és Szamos felé. Csak Kassa, Ungvár, Munkács, Murány, Szatmár, Ecsed, Huszt és Kővár vala még kurucz kézen. De a császáriak is ki voltak fáradva, s Kis Várdánál még tekintélyes kurucz erő állott Károlyi alatt. A lehullott nagy havak a hadjáratok folytatását ugyis gátolták: fegyverszünetet kötöttek tehát, a mely alatt megkezdődtek a béketárgyalások.

Zay András 1710. szeptember végén, Károlyi alatt, az Érsek-Ujvárt ostromló s a Szécsényben, Varbón, Koháron táborozó németekre portyázott ezredével, a Garam és Ipoly vidékén. Majd október folytán őt is hátrább nyomták, a többiekkel. Nov. 14-kértől a Bodrogközbeli Zétényből írja Károlyinak Bottyánba, hogy Szinyér felé vigyáz az ellenségre. Majd később a Bodrogközbeli kimenetén, Beregszászon állomásozott a fegyverszünet ideje alatt téli kvártélyon, regimentestül együtt. De 1711. ápril közepén, miután Károlyi a Huztra hirdett országgyűlést, a Lengyelországba Péter császár segítség hozásáért kiment Rákóczy tudta nélkül Szatmárra tette át, s közte és a fejedelem között a szakadás mutatkozni kezdett: a fejedelméhez híven ragaszkodó Zay András nemhogy Szatmár felé közeledett volna, sőt a legelszántabb kuruczok közé, Munkács várába vitte be hadát. 1711. ápril 16-kán már a munkácsi alsó várban fektült ezredével. Mily szellem lekecsért őt: legjobban kitűnik az ezen napon Munkácsról sógorához, Vay Ádámhoz — mint Rákóczy udvari hadainak főparancsnokához — írt érdekes leveléből:

„... Az Ur levelét kötélessen kezemhez vettem nagy ritkaságul, mert tudja Isten, minden bűnnél nagyobb volt az, hogy miolta Nagyságtok az Országból kiment: azolta legkisebb parancsolatját sem Felséges Fejedelemtől, sem pedig Nagyságotnak nem láthattam; csak álltallatom, hogy kellelten szolgák vagyunk, holott tudja Isten s ember igaz szolgálatomat s Felséges Fejedelemtől való hűségemet; patientia, megválik most minden órán az igaz szolgálta. — Miben legyen dolgom, miben nem? pennával mindent ki nem írhatom: est labyrinthus. Én is voltam orderozva Szakmárra, de az én részemről Ugoesanon coronat. Semmi voxot nem adtam, s nem is

irtam alá. Az regimentbéli tiszteimet öszvehivattam, mindeneket eleikben adván kiserítetttem arra, hogy kiki adja ki maga elméjét: mire határozta vagyis határozta magát? ha elmennek-e azon Károlyi uram becsületes tractájára (a szatmári gyűlést érti), vagy peniglen, ha a szükség úgy hozná magával, egyideig Felséges Urunk oldala mellé kimennének az országból? Resolváltak magokat, hogy igenis készek kimenni az országból is, ha Ő Felsége assecuralja őket, hogy mindenike közülek megmarad azon characterben, az mint most vagyon, s lézena hórlur hora bizonyos fizetése, tudván és előre megmondván azt, hogy idegen országban ingyért semmit nem adnak: forum piac, eredi, végy! tudván azt is, hogy ott bírónak nem parancsolhatni: hozz bort, pecsenyét, abrakot! hanem az erszenyéhez kell nyúlai az embernek. — Ego me ad omnes extremities resouli; ha mind egészen, mind tisztem, mind közemberem elmegyen is (szélllyel, vagy Szathmárra): magam Munkácsra bocsokort kötok (azaz gyaloggá lesz), ott várom Krisztus feltámadását (Rákóczy bejövételét) Tiszteimben, hacsak ezután meg nem bolondulnak, kétsésem nincs, hanem a közemberekben kétségkedem, nem lévén sehonnaa semmi megvigasztalások; mindazonáltal superos acheronta movebo. — Hűségünkben senki ne kételkedjék; ad meam aeternam animam: igaz kuruczok vagyunk még! — Adja Isten: láthassam hovahamarabb Magyarországbán Nagyságotat.“

A szatmári béke ápril 30-án megkötöttvén: a nagy-majtényi mezőn levő kurucz tábor május 1-jén széjjeloszott. De a várak még soká vonakodnak vala, a békepontokat visszautasítók Rákóczytól, Beresényitől s a velők kibujdosottaktól várván. Munkács vára legtovább állt. Benne b. Semnyey István, b. Palocsay György, Szent-Iványi János, Zay András, Bagossy László, Bay László stb. valának a fők. Zaynk az alsó várban tanyázó lovasságnak volt parancsnoka. Gr. Pálffy János és Leffelholz es. tábornokok május 17-kén a vár alá szállának, s miután szép szóval és egyéb mesterkedésekkel semmire sem mehettek: ostromhoz láttak. De az erős vár meghódításához, legalább abban az esztendőben, magának Pálffynak sem volt reménye. Azért három hónap mulva el is ment Kassára, az ostromot Leffelholzra bízva. A kuruczok keményen álltak, s Zay András a harcedzett lovassággal többször kitört a németekre, támogatva a várható hatalmas tüzelése által.

Vége titkon értesültek Lengyelországból, hogy az orosz segílyhez a készülöben levő török háboru miatt nem lehet remény. Hogy azért időt nyerjenek, elhatározták, hogy három vagy négy havi fegyverszünetet kérnek Pálffytól, ennek megengedése fejében az alsó erődöket odaigérvén. Követül b. Zay András választották. A június 3-kán Pálffyhoz indult Zay 11-kén érkezett vissza — a tagadó válaszzal. A midőn az immár csak egyedül fennálló kurucz vár különben unatkozni kezdő örsége e választ megtudá: reményét veszelve, fennen kezd vala sürgüneti tiszteit a kapitulációra. Látván, hogy már az egész ország csendes: végkép elhagyta őket harcedzők, úgy hogy a tisztek kénytelenek valának engedni. Másnap megkezdék az alkudozásokat.

Zay lelke még ekkor sem törött meg; ő a végsőkre is el volt határozva. „Felséges Fejedelem, érdemem felett való nagy kegyelmes Uram! — írja Munkácsról jun. 12-ről Rákóczynek Lengyelországba — az újvári hadak nem kívánván megvárni a capitulációt, úgy magam tisztje is egynehány: elbocsátottam, tartván attól, ne következzék nagyobb confusió; magam pedig Brigadiros Szent-Iványi János urammal és több hadakal csoportosan indulok, s valahol Felségedet feltalálom, elmegyek.“

A kapituláció, melynek Zay András is alá van írva, megkötöttvén: 1711. június 23-kán Munkács vára átadott Pálffynak, oly föltételekkel, hogy az örség teljes hadi diszben, fegyveresen, kibontott zászlókkal, zene- és trombitaszóval vonulhaeson ki s összes vagyonát elvihesse; a honmaradókra a szatmári béke pontjai kiterjesztettek, a hűségükü letételére azonban senki ne kényszerítettessék, sőt utlevél és kisedret adatik számukra a határokig, hogy bántatlanul Rákóczyhoz metessenek.

Zay Endre már jun. 12-iki levelében megírta, mit fog tenni. Ő, a hajthatatlan, kibujdosott fejedelme után s ennek hontalanságát osztá néhány évig. Csak midőn már a háboru föléledésének utolsó reménysikrája is elhervadt, s Rákóczy Francia-, majd Törörországbán útá föl bujdosó

sátrait: tére vissza hazájába csüggedetten Zay András; és lemondva minden szereplésről, búsa magányba vonult, Nyitvármegyébe kovarci jószágára. S míg testvéröccsége, Zsigmond, Rodostóban mint bujdosó hunyt el: addig Andrást magányában Kovarozon, szerető neje karjai közt éré el a halál 1734-ben; tehát egy évvel előbb, mint harcos fejedelmét. Utódja nem maradt.

Tetemei minden valószínűség szerint a zayugróci nemzetségi sírboltba tétettek le, de ott az aranyos szögekkel kivert né és évszám a koporsókról már jobbára mind lehulladozván: nem tudhatni, melyik az ő hamva? A külső vár sírboltjában, egyszerű régi koporsóban látható volt még a legutóbbi időkig egy erős férfi-alkat: de a Hurbán tótjai 1849-ben tüzet raktak alája s elégették. Lehet, hogy az volt Zay András.

Itt közölt az eröképe teljes hiteleségű, mert a zay-ugróci ősi képtárból való, a honnét Zay András testvérének, Imrének egyenes ivadéka, a sokérdemű hazafi, gróf Zay Károly ur volt szives számunkra lemasolatni. Köszönetet érte a neves önké kegyeletelj s utóadának, a történelem barátai nevében. Thaly Kálmán.

Szegény öreg!

Egy-két öltés s a kész a munka... Csak varrj, csak varrj, szegény öreg! Ki dolgát — mint te — meg nem unta, Annak hőben mosolyg a regg. Kis mécsesed bár végit járja S az ablakon mosolyg a regg: Kezed nyugtát alig találja... Csak varrj, csak varrj, szegény öreg!

Nődön erőt vett a betegség... Ah, hogy ekként kell látnod őt! Szíved kétségbe hogy ne esék, Honnan veszesz, honnan erőt? Fájdalmadat magadba rejtéd: — Önzök, önzök az emberek — De Isten tán el nem fejtett... Csak varrj, csak varrj, szegény öreg!

Kinek helyén van szíve, lelke, A gyors időt nem féli az, — S bár sorsa jócskán megviselte, Maradt számára még vigasz... Ki ötven évnek hordja terhét S lelkét a vész nem törte meg: Nyugton várhatja sorsa teltét... Csak varrj, csak varrj, szegény öreg!

Könyvez gondolsz jobb napokra S félénk sohaj kél ajkadon, — Köriütekintesz félve, lopva: Nem sohajtottál-e nagyon? Szegény aluvót mért zavarnád?! — Mi elmúlt, vissza nem jöhet... Sebét feltörni mért akarnád?!... Csak varrj, csak varrj, szegény öreg!

Kikért még így-ugy élni vágynál: Rég messze jár két gyermeked; Egyik virraszt a tudományál, Hogy díját hozza meg neked... Gond, munka néz a másáikára, Arczáról izadság perog — S ki tudja, hogy: ha lesz-e ára?!... Csak varrj, csak varrj, szegény öreg!

Az éltet tírni megtanultad, Bár ostromot szünetlenül, S vendégül nézed már a multat, Napod ha néha még derül... Miként folyjon le kurta éltünk? Tetőd megtanulhatam — Vesztettünk, hogyha nem reméltünk... Csak varrj, csak varrj, szegény apám!

Dobó László.

Három nép egy megyében.

Bácskai néprajz.

Irta RÓNAI SÁNDOR.

(Folytatás.)

III.

Legközelebbi fajrokona a szerbnek a bunyevác, urí néven dalmata. Mindkettőnél egy nyelv, csekély hangkülönbséggel. A bunyevác némely szótagokban a tiszta csengésű i-t s a szerb a hangtalan e befűt ejti s majdnem ennyiből áll mindaz, mi kü-

lönbözővé teszi e két dialektust. Azon néhány szó azonban, mely mindkét nyelvszókánál külön használtatik, e két nyelv egységének tagadására elégtelen.

Mindamellett, hogy e két délszláv nép nyelvre nézve egy hasonlít egymáshoz, mint egy tojás a máséhoz: más, akár erkölcsi, akár politikai viszonyt vagy hasonlóságot köztük találni nem lehet. Más a szerbnek, más a bunyevácnak jellemé. Ezen elütő sajátóságot vagy részben felekezeti különbségeknek kell tulajdonitanunk.

A bunyevác jászivü, becsületes, egyszerű az együgyűségig. Öszinte, evangéliumi nép. Sajnálattal kell azonban megjegyeznen, hogy a kedély e tulajdonaiból ma más sok lehaljlik. A lefolyt két évtized a nép erkölcsén sokkal többet rontott, mint a mennyit műveltségben rajta építeni képes volt. A bunyevác a nélkül, hogy buta volna, hátrább áll a szerbnél értelemben. Nemzeti öntudata épen nincs. Jól van-e ez így? nem vitatom, úgy hiszem azonban, hogy az e nép irányában elkövetett mulasztás magát idővel megboszulandja.

E népnek nincs semmi szellemi élete. Nincs egyetlen árva lapocskája sem, mely politikai kívánatai szerint volna szerkesztve; politikai kívánatai pedig a magyaréval azonosak. De még kalendáriomot sem tudok, mely kizárólag e nép igényeihez volna alkalmazva, az imakönyvnél más könyvet nem ismer. Ez eseménygazdag napokban itt-ott horvát lapokat kezd olvasni, mely visszás körülmény a mondottakból következik.

E népnek nincsenek szellemi vezérei. A mivel és polgári osztály, mely kebeléből kikerül, megszűnik bunyevác lenni, s a papság a templomon kívül vele szellemi összeköttetésben nincs; hozzájárul, hogy e néphez gyakran oly lelkészek adatnak, kik nyelvtől csak immel-ámmal beszélnek s e jó nép azt hiszi, hogy az úgy is jól van. Szóval, e nép szellemileg el van hanyagolva.

Férfi-népe erőteljes. A nők kevesebb szépséggel, de több szeméremmel bírnak, mint a szerb nők; arcukat nem festik s viseletökben egyszerűebbek. Megjegyzendő azonban, hogy épen e népnél találtatik néhány helyen a legnagyobb fényűzés, mely köznépél létezhetik, például N-Militicsen és Szabadkán. Csupa selyem és bársony, a mibe öltözködnek. Selyem szoknya, selyem kötény, bársony mándli, gazdag arany pazsomántall díszítve, kék, fekete, megrszin, lila színvegyületben. Mellökön zsinórra fűzve egész sor tallért, aranyat hordanak. Ilyen öltözet természetesen sokba kerül s e pazarlás nem mindig a l arányban a családi birtokkal. Az apa olykor évi jövedelmét költi leányára s az alacsony házikóhoz nem jól illik ily pazarl, phantastikus módra s mégis nem kifogástalan izléssel öltözött alakot látni.

Tökéletes ellentéte ennek a — sokacznó. A sokacz — európai indián; lakik a Duna mentében néhány faluban. Vallására s nyelvére nézve, a némileg különböző hangsúlyt leszámítva, egy a bunyevácczal. Vallásos, hívő nép — erkölcs nélkül.

Öltözete lehetőleg primitív. A hajdon egyetlen egy, testhez simuló ingben jár; derekát tarka öv köríti, cipőt, harisnyát nem ismer, haját homlokára simítja s valódi barbár szokás szerint tollakkal cifrázza. Télien hosszú báránybőr-ködmön övja a hidegtől. A szerb leány legfőlebb kaczer, a sokacz fajtalan. Ha férjhez megy, néhány évig veres, azután pedig zöld szoknyát visel s fejét sütőlapát nagyságu konty éktelelti. Daczára annak, hogy a sokacz nő oly kevéssé van óva az idő viszontagságai ellen,

nem ritkán mégis igen szép, különösen kitűnnek szép metszésű sötét szeméi. Szépeket találunk Plávnán és Szóntán.

A sokaczban sok nomadikus vonás van; patriarchalis életmódot visz; inkább halászsatra, méhészetre, faizásra, mint földművelésre való, a bunyevácczal együtt anyagilag hanyatlík. Lovai legkicsinyebbek, melyek Bácskában találhatnak.

Rusznjak egy pár helységben fordul elő. Nyelve — a ruthén — valamint szokásai elütnek az eddig elősorolt szlávokétól. Vallására nézve a görög katolikus hitre tartozik. A rusznjakot térdan alul érő ködmön, zsirtól fénylő haj s a nyirott bajusz különbözteti meg a torzonborz haju szerbtől és bunyeváctól.

A nők viseletéhez tartozik a piros csizma s a tarkán felpántlikázott lefüggő haj, mi kétségkívül közös a magyar viselettel. A rusznjakok jobbára magyar nevek. Elfajzott magyaroknak tartjuk e őket? Valószínűleg esetlegesen juttottak a magyar névhez. A rusznjak becsületes, iparkodó nép s a németet csak a jobb építkezési modorban nem követi.

Tőt a szerbvel vegyest lakik Bácskában, de szorgalom és jómódúságra azt jóval túlhaladja. A tót azonföül igen takarékos nép. Elmagyarosodott tótok több falunak képezik lakosságát. Házi körben még a tót nyelvet használják, nyilvánosan azonban azt beszélni restelík.

Észtehetségre alant állanak s a magyar faj külső, belső kellekeit egyaránt nélkülözik.

IV.

Bács megye lakosságának jelentékeny részét képezi a német.

Mit mondjak a bácskai németről? Katonának léha, kedély emberének fatuskó, az államgazdász előtt — hódító.

Anyagi nép, szív és kedély nélkül, melynek életeleme a munka. Példánya a földművesnek értelemben és szorgalomban.

Az alsó-bácskai német helységeken a föld használata oly kimerítő s a produktió oly magas, minél többet elméletben sem követhetünk. E helységek jobbára szűk határral, de jó földdel bíró telepítvények. Az ugarolás itt évek óta megszűnt, trágya és ismét trágya azon pészmaszer, mely a szünet nélkül igénybe vett földben a termő erőt fentartja. Azon kívül jó szántásra a német nagy gondot fordít s azon öntudattal bír, hogy földet művelni sajátképen csak ő tud. Ha vetés alá földjét jól megrágyázta és megszántotta, önrizzel teszi hozzá: „most teremnie kell“, — „es muss wachsen.“

Főleg a kender az, mi a bácskai német népnél a vagyoni súlyegyet fentartja. Termesztése nehéz, majdnem amerikai rabszolgamunkát igényel, de e nép anyagi gyarapodásában legelső tényező. A kendernek jó ára levén rendszeren, a földnek becsé is német helységeken jóval magasabb. A mult jobb években egy negyed-telek, minőség szerint, 4—5000 forinton kelt, míg a szomszéd határban alig volt 1000 forint. Kendert leginkább: Apatin, Szentivány, Bresztovác, Fülöpfalva, Rác-Militics, Hodásgh, Karavukova, Gajdobna, Parabut, Bulkesz, Futak helységeken termelnek.

E növény csak zsiros talajban tenyészvén, a föld termékenyítésére főgond van fordítva. A trágya otthon elegendő mennyiségben mindig nem találtatván, azt más helységekből is hordják vagy mesterségesen készítik. A német a szűk határ miatt birkát nem tart, de a szomszéd falubeli szert vagy magyar birkáival gyakran megjárta dülöit, s télen át szivesen és bőven kiteleli azokat udvarában.

A németnek építkezése példányszerű. Háza szép, tágas, emelkedett. Padolt magas szobák, arányos ablakok, cseréppel fedett tető. Külső csinra is a bácskai német helységek valódi mintafalvak. — Az utcáza a hasznos eperfa díszíti s a szőlő és gyümölcsfa tenyésztésnek is a német nagy barátja.

Egy szóval: „Culturaton.“ A német tudvalevőleg igen szapora, házasa fiait magánál nem tartja, hanem mielőbb önállókká teszi, azon helyes gazdasági elv szerint: kaparj kurta; németül: „er soll sich plagen.“

Actív politikai téren a bácskai német — nulla. Csak az előtte álló magyarral, kinek elveit adoplálta, tesz emberszámot. Kívánatai csak elméletben léteznek s valóításukra vezér nélkül soha egy szót, egy lépést nem tenne. 61-ben, midőn a magasan járó politikai mozgalom hullámaint egész a nép legalsó rétegeire kivetés mindenki politizált, egy látogatott utféli csárda falára e vers volt írva hibás irmodorral, mint látszott, paraszt kéztől:

„Die Deutschen wollen nichts, Die Ungarn kriegen nichts, Die“ stb.

Ugy látszik ugyan, mintha a német is az utóbbi, ismételt népválasztások után lassanként öntudatára kezdene jönni azon szép és messzható jogoknak, miket az alkotmányos szabadság számára biztosított. Ez azonban nála mindig lassan megy.

A német a magyarnak természetes politikai felsőbbségét elismeri s benső csodálattal látszik lenni azon lelkesedés, szerinte merészség iránt, melyet a haza sorsa s a fölfüggesztett alkotmány érdekében nyilvánít. Mert a mi őt illeti, ha csak nyugton szánthat: hogy ki uralkodik fölötte? azzal nem sokat törődik. A politikai szabadság iránt nincs érteke.

„Die Deutschen wollen nichts.“

Nem csoda. Künn magában Németországban a „haza“ érteleme, úgy, a mint azt a francia, angol, lengyel vagy magyar érti, sokáig homályos fogalom s a hazafias költészet meg nem értett puszta szó volt. Most már ott is máskép van.

Nemzetiségének öntudatában a bácskai német csak akkor van, ha más személyének s javainak tiszteletben tartásáról van szó. E pontban szerb és magyar testvéreitől előnyösen különbözik. A szerb s némileg a magyar iránt is tartózkodással, mondhatnám, benső félelemmel viseltek. Ha tetlegességre kerül a dolog: magyarral, szerbvel, bár kétszerte erősebb legyen is, kikötmi nem mer, érzi, hogy e téren azok az elsőség.

Nagyobb utban, ha csak szerit teheti, idegen ajku faluban meg nem hál, hanem németek közé siet éjszakára; véleménye szerint csak ezek a becsületes emberek, már t. i. annyiban, hogy lólopáshoz s hasonló dolgokhoz nem értenek. Jellemzi a német önzését vagy óvatosságát az is, hogy utközben utast föl nem vesz, míg a bunyó, a magyar s a szerb azt egy jó szóért, sőt önként is megteszi.

Magyarországban egész Németország faj- és szójárás szerint levén képviselve: ezekből Bácskában is többfélélt lehet találni. Kevéssébbé tünnek ki a megye felső részén s a Teleskán lakók; legelőrevalóbbak az alsó-bácskai németek, mint a tehetséges frank és sváb törzsek ivadéka. A Ferenccsatorna melléki protestáns németek kereskedéssel foglalkoznak s olvasottság és politikai érettség dolgában többi német testvéreik között előnyösen kiválnak.

A fajok e különbsége mellett nem meglepő, hogy majdnem mindegyik német faluban, más, olykor egymástól nagyon is elütő

dialektust találunk. Mindegyik természetesen a magától tartja legszebbnek s a szomszéd községekbe szövegét utánzás, csapszéki asztal mellett, a jókedv előidézéséhez tartozik. Poharak között a német egyébként elég kedélyes s megnevettető elmésséget tud kifejteni, de ha a magyarnak kedélye mély vízű, hullámot hányó tenger, akkor a németet legfőkébb száradó tőfenéknek szabad neveznem.

E népnél nincs egy vonás, mely költői volna. Népdalokat nem ismer, elszakadva eredeti hazájától, itt néha egy Bécsből, vándorló legények által leszármazott „Ah Herr Jégle“ félet tanul meg, mit rövid ideig dudol s aztán azt is elfelejti. Ellentétük itt sem hiányzik, míg a falusi német durva kedélyű, a kisvárosi könnyen hajlik az émélygős sentimentalismusra. Extrema se tangunt.

A bácskai német nép viselete a magyar ruhának — parodiája.

Magyar ruha az, magyar izlés nélkül. A bombastice kibéltelt nadrág, csinos pitykék helyett lapos fekete vagy fénylő ércgombokra varrt dolmányféle, a széles karimájú kalap alatt a bajsz-talan arc, hozzá a magyar takaros járása helyett az igavonó czammogás: a németet külsőleg sem teszi valami festőivé. Visel dolognapokon fehér bugyogót is, de ünnepi öltözetül mást mint magyar nadrágot felvenni szégyell.

Hasonló a női viselet is. A német lány hord magyar ingujját, magyar mellényt, fénylő fekete kötényt, mely oly széles, hogy a szoknyából alig enged arasznyit ki-kirosítani. Haját egy fonadékba fonja s fésűre csavarva viseli.

Csinosat német lányok közt ritkán találunk; oka nem annyira a faj hiányában, mint inkább a folytonos munkában keresendő, melyet egy sorban végeznek a férfakkal. Ily kevés önkímélés mellett a német leány formái hamar tullepnek azon határon, hol a szépség megszűnik. Erős, egészséges nők, kik a férfias foglalkozás által a szelidebb nőiséget testben, lélekben elvesztették. Ha a szerb leány mezei munkát kénytelen tenni, kaczerón kötött kendőjét ugyancsak lehuzza orra hegyéig, míg viszont a német lány arczszínevel keveset gondol. Másként érényére sem igen féltékeny; éjjeli táncokra maga jár el s anyja ezt rendjén látja: „hajadon korában ő is így tett.“

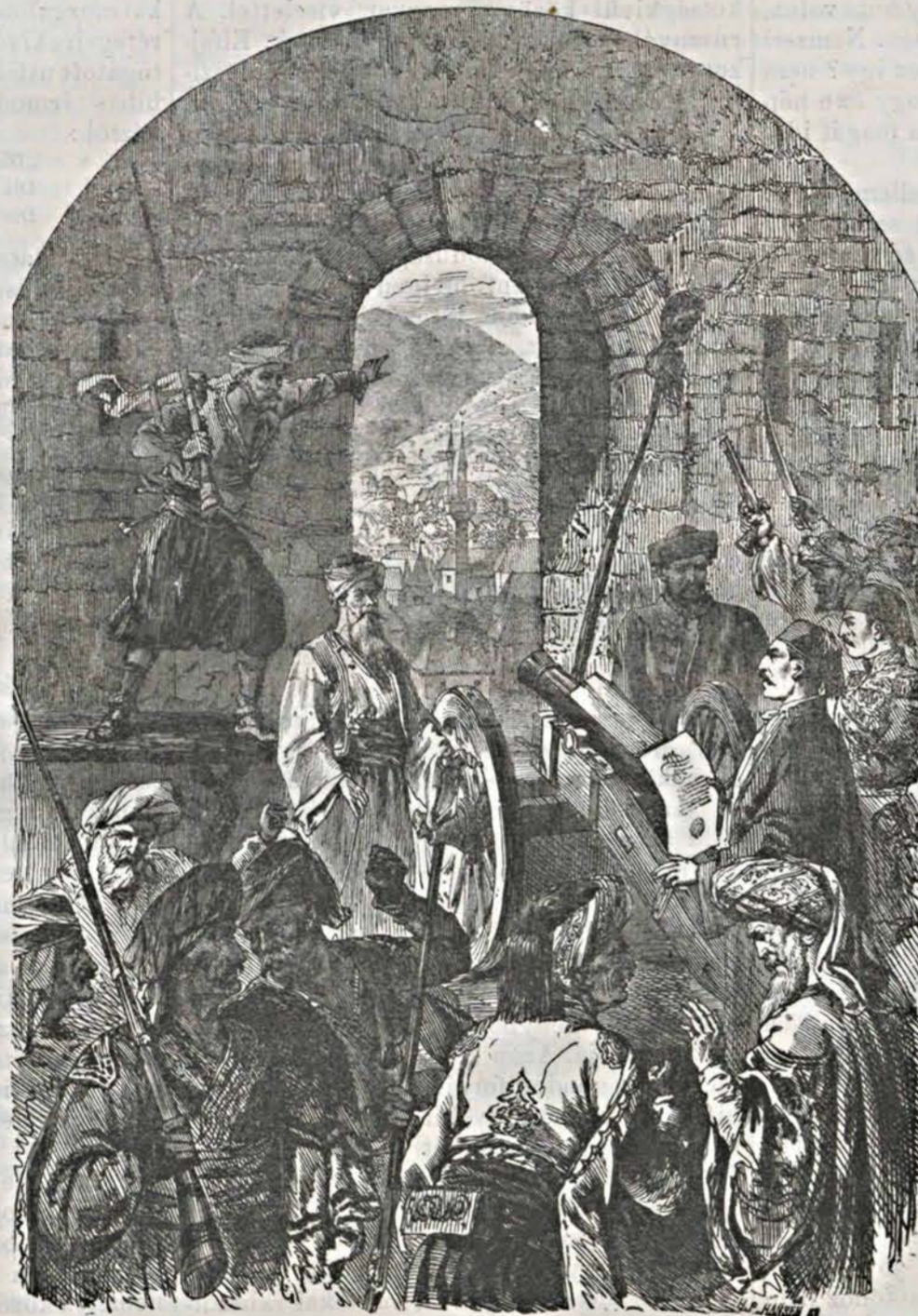
A német nő, ha férjénél van, mindinkább keresi ruházatában a sötét színt. Egy csoportban látni őket, — akár egy apáca-prozessió. Nem tartozik a német pórno jellemvonásaihoz a külesin s házi tisztaság iránti buzgólkodás.

Elég alkalmam lett volna tapasztalni és soha sem tapasztaltam, vajjon a német legény vagy német lány képes-e — szeretni? Más népnél is anyagi érdek szokott befolyjni a házasságnál: a németnél ez egyedül, kizárólagos szempont. A szülők azt maguk közt elvégzik s a fiatal pár mindenbe meg-

nyugszik. Mit kap a fiad? mit kap a lányod? Ezen kérdések tisztába hozatala után jöhet csak létre a házasság. Mi természetesen nagyon okos dolog.

Hogy ily anyagiaknak élő népből minden ugynevezett népies naiv jellemvonás kiveszett, nem kell mondanom Ragaszkodik a vallás külső szokásaihoz, mint az angol, benső élet és buzgalom nélkül. Szokásokból várjuk a szokásból tesz jót, mint minden nép, mely rabja szokásainak.

Ha módosabb a bácskai német, szeretne tudni — magyarul. Fiát szívesen adja cserébe magyar falura s annak szívéből tud örülni, ha az visszatérve, már németül sem igen tud. Ha a német magasabb iskolába adja fiát, megkívánja, hogy első évben nehányszor magyarul is írjon, ha abtől az

A török-szerb függetlenségi háborúból: A törökök ellentállása Szokol várában.

apja egy szót sem ért is, az nem zavarja: elviszi a tisztelendő urhoz a levelet s megmagyaroztatja magának.

Különösen tetszenek a németnek a magyar nyelv czimezései, megbecsülő udvarias kifejezései. „Ilyféle a németben csak nem esik ki olyan szépen.“ E szóalkotások a német köznyelvben hiányozván, a német paraszt ember társaságban vagy előljárója előtt esetlenné válik s ezt ő maga is érezi.

(Vége következik.)

A török-szerb függetlenségi háborúból.

A legújabb hírek szerint a szomszéd Szerbiában ismét megéledt a függetlenségi vágy s a politikai mozgalom. A szerbek időszakonként megújuló, régi törekvése az, hogy a török hata-

lom felsőségétől teljesen megszabaduljanak s a függőségnek még legutolsó nyomai is eltűnjenek. Meglehet, hogy a közel jövőben ismét a vidék mozgalmái felé fog irányulni Európa figyelme s az u. n. keleti kérdés maholnap határozottabb körvonalokban fog fellépni.

1830. előtt, a török hatalom alól felszabadult Szerbia területe 460 □ mfdlnél többre nem ment. A nevezett évben azonban, leginkább Oroszország közbenjárására, s a törökök nagy ellenkezése dacára még hat termékeny kerület csatoltatott a szerb fejedelemséghez. Midőn a török császári biztos e célból Konstantinápolyból Szerbiába érkezett, hogy a hat kerület átadását s a határszabályozást eszközölje: az akkor Boszniához tartozó, átadandó kerületekben nagy ellenállásra talált. A bosnyák-török hivatalnokok s az izlamra áttért bosnyák földbirtokokosok (sipahik) erősen ellenkeztek az átadásnak. Az ingerültség oly nagy volt, hogy a zwormiki basa az átvételre megjelent szerb meghatalmazottakat börtönbe záratta s kevés hija volt, hogy mind meg nem ölette. Végre azonban szabadon bocsátá őket, miután megígértette velök, hogy soha többé ily célból vissza nem térnek. Még a Szokol nevű magas hegyi vár is, mely akkor ugyan már Szerbiához tartozott, de török várórség őrzete alatt állott, keményen ellenállott a szerb biztosok bekebelezési vágyainak. (Ezen jelenetet ábrázolja mellékelt képünk). A szerb fejedelem ez időben kénytelen volt Konstantinápolyba fordulni s a török kormánytól legnagyobb erélyvel sürgetni a drinápolyi béke pontjaiban megállapított szerződés teljesítését. Ezután történt, hogy a törökök — csupán hat erősség kivételével — a szerb városokból kitarokodtak.

Szokol szerb nyelven annyit tesz, mint *sólyom*. — Általában Szerbiában nem ritkaság, hogy a helynevek állatok- és növények neveiről vették. Például: *Kragujevac* annyit mint: *hőjafalva* (kragu = hős), *Jagodina* annyit mint *eperjes* (jagod = eper), *Kosovo-polje* annyit mint *rigómező*, *Orlowacz* = *sashegy* stb.

Még gyermekeik nevével sem tartják magukat szigorúan a naptár neveihez, hanem szabadon választják azokat, még pedig gyakran igen költőileg. Így p. o. *Milos* (kedvencz) nem naptári név, hasonlóul *Milicza*, *Lyubicza* (kedves), *Kwieta* (virág), *Jagoda* (eper) stb. E szokás a törököknél is megvan, p. o. *Lulu* (gyöngy), *Zahra* (virág), *Derifa* (kellemes), *Szaida* (boldog), *Dsemila* (szép) stb. stb.

Most, midőn a szerb kormány a török várórségek teljes kitarokodását követeli, hasonló ellenszegülési jelenetek ismét megújulhatnak.

Garam-Zseliz.

Garam-Zseliz meglehetősen nagy magyar falu Barsvármegyében, a Lévatól Esztergomba vivő országúton, e két hely közt csaknem közepén, és jobb partján a Garam völgyében, a melyen állandó révje van. A Garam völgye itt már meglehetősen széles, mondhatni, sikká válik, s igen jó termékenységű. Szántóföldje, rétje, legelője bőven és kitünő minőségű lévén: a gr. Breunereknek — kik gróf Eszterházy-ágon birják — igen szép gazdaságuk virágzik itt, s különösen jeles merinójuhászatuk; míg a volt urberek sok szarvasmarhát tenyésztettek. A csinos falu, mely urodalmi s pósthivatali székhely, kath. és reform. templomai, s a földesuraság szép kastélya, kertje, gazdasági épületei és újabb időben felállított szeszgyára díszlik.

Ez rövidre össevonva, a szorgalmas lakosokkal biró, virágzó helység jelleme. Lássuk, multjáról mit tudunk?

Zseliz különösen a Rákóczy-világban játszott

szerepet, a midőn stratégiai pontul szolgált. Míg ugyanis esztergomot a császáriak bírták, s a trenceányi ütközet után, — 1708 — a bányavárosokat

is elfoglalták: addig más részről Érsek-Ujvár a kurucoknak a felvidéken leg-hatalmasabb erőssége véd-bástyája vala, a melyből a felöldet egész Pozsonyig, Nagy-Szombatig, Nyitra-váráig hódolva tarthaták. Hogy a főerejökkel a Tisza vidékén tanyázó Rákóczy hívei e nevezetes erősségükkel összeköttetésüket fenntartsák, és viszont az esztergomi és bányavárosi németeket egymástól elrekeszszék: egy 10—12000—nyi hadtestök *Bottyán János* tábornok parancsnoksága alatt a bányahegyek és a Duna, vagy szorosabban meghatározva: a Szt.-Benedek és Esztergom s Korpona és Vác között hosszas négyezögöt képező területre ékelé be magát, és ott erős állást fogott, hol a bányavárosokat, hol Esztergom és Buda táját fenyegetve, hol pedig az érsek-újváriaknak nyújtva segítséget. Főállomásai e hadtestnek Szécsény, Balassagyarmat és Ipoly Ságk valának.

1709 elején a kurucok Ujvárbá nagyobb mennyiségű élelmi és hadiszert akarának beszállítani; Rákóczy rendeletéből, azért febr. első napjaira *Károlyi Sándor* is fölérkezék a tiszántúli hadakkal — a rettetetes havak dacára is — Bottyán segélyére. A szállítmányok készen voltak, hidjuk is állott a Garamon, Zselizen alul Csatánál; különben ekkor még a folyam jege is meglehetősen erős volt.

A két tábornok úgy egyezett meg, hogy míg Bottyán a bányavárosokon, Szent-Benedeken, Esztergombán lévő németekre vigyáz, kitérőseket gátolja, sőt mennyire lehet, becsapásai által nyugtalanítja őket; addig *Károlyi*, haderejük nagyobb felével átmegegy a Garamon, s a szállítmányokat beviszi Ujvárbá. Így is történt.

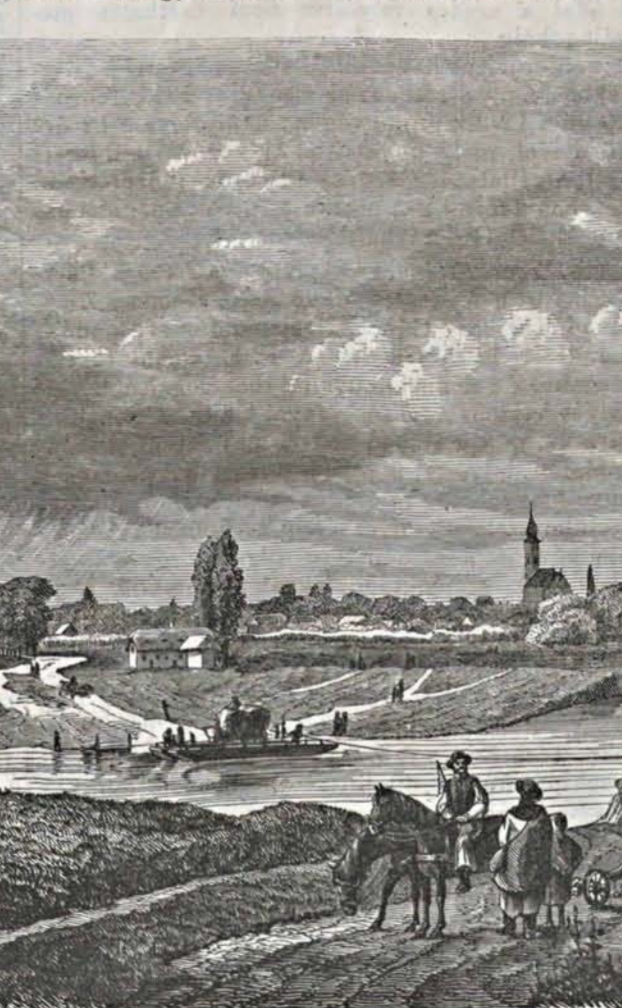
Károlyi Szécsényből — Bottyán főhadiszállásáról — febr. 7-kén megindult mintegy 10,000 huszárral. Seregéből két erős dandárt kiválasztá; az egyiket Galántbái Balogh István-nal Barsnál költöztetvén által a Garamon, Nyitra és Tapolcsány felé száguldoztató, hogy az ellenség figyelmét arra vonja; addig a másik dandárt, *Ebeczky István* vezérlete alatt, a csatai hidnak s onnét egyenesen Ujvárnak indítja, maga pedig, a hadnak derekával, februárius 9-kén mint legalkalmasab átálló helyen, *Zseliznél* költözik által,

s még az nap Farnadig, aztán Jászfaluig hatol előre. A terv jól sikerült. A három hadoszlop közül legelőször *Ebeczky* érkezett tetemes szállít-

A zselizi nagy tölgyfa (fakastély). — Greguss János rajza.

mánnyal Érsek-Ujvárbá, azután a többiek. Még nehányszor vissza is mentenek és ismételték a szállítást, úgy a Garam és Zsitva közt fekvő fa-

Garam-Zseliz (Barsmegegyben). — Greguss János rajza.

lúkról is minden található élelmet Ujvárbá takarítottak. Egyszerre azonban a havak olvadozni s a folyamok jege bomladozni kezdvén, nehogy az árvíz miatt a Garamon tulrekedjenek: hirtelen

vissza kelle jöniök. *Károlyi* febr. 14 kén már ismét *Zselizen* találjuk, a 16 kán *Szécsény* táján. E napon a *Zsitva* jege már berokadt, más nap a

Garam sem lehetett már járni, s a szállítmányok még csak a csatai hidon át folytathatták nehány napig *Balogh* és *Ebeczky*. Majd a nagy havak olvadásától rendkívül kiáradott folyamok az egész síkot elborították, a Nyitrából és Komáromból kijött németeknek pedig febr. 23 kán sikerült a csatai hidat, úgy a *Zsitva* hidját lerombolni; az összeköttetés Ujvárral ekkép, legalább míg az árvizek lezajlanak, megszakították. *Károlyi* ez időközött arra használá föl, hogy az alföldön a ráczok ellen tétetett egy fordulást, Bottyán pedig arra, hogy a bányavárosokat keményebben kezdte szorongatni, más részről viszont újra nagymennyiségű élelmiszert halmozata össze, majdan Ujvárbá küldendőt, és a csatai lerontott hid helyett hajóhidakat készíttetett a Garam áthidalására.

A minthogy mihelyt az árvizek leaptak, már ismét együtt volt a két tábornok, s készült. Az átkelést legjobbnak ítélték *Zseliznél*, s Bottyán, hogy új hidját — mely anyai hajókból állott, hogy a Garamot egymás mellett kétszer is áthalhataltathatta — biztossá: már april elején gondoskodott, hogy az illető helyen, a zselizi határon mindkét parton alkalmas hidfőánczok készíttessenek. Ez erődök apr. 20-ára készen álltak, őrségül *Csajghy János* brigádájából 1200 gyalog s úgyszor rendelettek bejelük, s a hid berakásával *Zsámboki Nagy István* ezredes biztost meg.

Bottyán és *Károlyi* april 23-kán megindították a hadakat és élelmiszert szállították, s másnap *Balassagyarmatnál* táboroztak. — *Zsámboki* ekkor vitte a hid hajtót *Zselizhez*, s 29 kéré a kettős hid e falu előtt készen állva, erődjében a hajdúság vigyázott. Tábornokaink 25-ikén *Ipoly-Sággra* szálltak: a hadak egy része azonban, 4000 emberből álló, már *Visknél* áll vala, *Ebeczky István* pedig egy dandárral *Zsámboki* után a Garamig küldötték előre. April 29-dikén már magok a tábornokok is a Garam partján, a zselizi hid előtt, táboroztak az összes élelmi szállítmánnyal, s az érsek-újvári őrség fölírására szánt új hadakkal, s még az nap este küldötték által száguldozó gyors lovas csapatokat, úgy Ujvárt mint Nyitra és Tapolcsány, továbbá Esztergom és Komárom felé.

T Á R H Á Z.

Irodalom és művészet.

(Párisban megjelent magyar könyv.) Hedvig és Andor utazása Rómában, írta édesanyjok... című igen érdekes mű jelent meg Párisban...

(A „Háború-könyv”-ből.) melyet Nagy Miklós és Zilahy Imre szerkesztettek, Heckenast G. kiadásában... 4., 5. és 6-ik füzet.

(Az „Erdészeti és Gazdasági Lapok” XI-ik füzeté) a következő tartalommal jelent meg: A gabnatalejon és a feltétlen fatalajon álló erdők...

(„Pölgári Lexicon.”) Budai Ferencz ily című műve, mely még 1804-ban jelent meg, s a XVI-ik század végeig élt nevezetesebb magyar férfiak és nők életrajzait tartalmazza...

(Korszerű munka.) Szombathelyről a következő, népszerűen írt művet vettük: „A falusi gorda mint cholera-orsvos vagy a cholera-mitől való védekezés...”

feldedezése és annak házi szerekkel gyógyítása. Irta Zsray Zsigmond peczöli lelkész. Megszerezhető Szombathelyen Saiter Henrik könyvtárus által 30 kr-ért.

(Az orsz. m. képzőm. társulat) f. h. 2-án 15-kén tartott választmányi ülésében a pénztár utolsó évnegyedi vizsgálatára kiküldött bizottság jelentése és egyéb a társulat belügyeire vonatkozó tárgyalások után a titkár új tagokul bejelentette: a hőmező-vásárhelyi kaszinót, Szathmáry Károlyné asszonyt, Luczenbacher János, Ulein Ferencz, Giesel Frigyes, Kerics Keresztély, Klein Frigyes, Heindlhofer János urakat, s új alapító tagul: Pálffy Lipót grófot.

(Engelszobrász hazánkja) Rómából Pestre érkezett, Széchenyi szobránknak miértört véleménye szerint módosított mintáját, mely nemcsak a közszemlére ki fog állítani.

(Uj zenemű.) Debreczenben ifj. Csáthy Károlynál megjelent: „Nefelejcs. Polka française. Zongorára írta Wilfer József, a Nassau gyalogezred őrmestere.” Ára 40 kr.

Közüintézetek, egyletek.

(A magyar tud. akademia) bölcsészeti tört. és jogtudományi osztályának nov. 19-kén tartott ülésében a felolvasások sorát Hunfalvy János kezdte meg, ki mint rendes tag tartá székfoglaló beszédét: „hazai közlekedési eszközzeiről.”

(A pest-losonczy vasúttársulatnak) új igazgató-tanácsa már megalakult, s majdnem naponként tart tanácskozásokat. Mintán a Schullerféle számla már a korábban fenállott bizottságy által folyamatosan tettét, s a társulatnak többi kisebb hitelezői nagyobbbrészt Pesten laknak, ennél fogva ez a közérdeklődésre egy liquidáló bizottságyt alakítottak, mely már jelentékeny összegeket utalványozott kifizetésre.

(A Pöszonyban alakult „magyar jelölő-és váltóbank”-nak) minden nagyobb hazai városban lesz ügynöksége. Ez intézet ötszáz forinttól kezdve nagyobb összegeket, jelzálogos biztosíték mellett, mindenkinek, lassankint törlesztendő kölcsönöket nyújt, s mihelyt az alapszabály szerint

meghatározott számú részvények elhelyeztetnek, működését azonnal megkezdendi. A részvény 200 forintban névre állítatik ki és csak a bank megalakulása után, 10% részletekben, azaz 20 forintjával, 3-3 havi időkön alatt fizetendő. Részvényes lehet mindenki kivétel nélkül. A részvényes befizetett összegétől 5% kamaton felül a nyereségyosztalékban is részesül és a kölcsönvételekre előjoggal bír. A kölcsönzendő összeg a birtok becsértékének csak feléig terjedhet.

(A pesti állatkert) számára Károlyi István gr. narancs és citromfáin kívül újabban Páparól is szép ajándék érkezett Eszterházy gróftól, mely dísznövényekből, kisebb-nagyobb csereszep virágokból, ritka szép kuszó és más rózsákból áll. Az állatkert helyiségében ezek bajosan lévő elhelyezhetők, Varga M. ur, a kertészgazda-egylet ügyvivője felajánlta a pávaszigeti virágházhoz a növényeket teleltetési helyül. — Ezenkívül Hirsch ur Salzbürgben a császári vadaskertből 2 fehér szarvas és négy marmotát vásárolt, ajándékolta az állatkert számára.

Mi újság?

(A képviselő értekezlet.) Az országgyűlés nov. 19-kén történt megnyitása után, a képviselőház tagjai a hét folytatán több magán értekezletet tartottak. Nov. 20-án a baloldali tagjai a „Tigris” szálloda helyiségében jöttek össze Ghiczey Kálmán elnöke alatt, s mindenképp egy társalgási helyiség kifogadásában egyeztek meg, a hol legelső értekezletük érdemleges kérdések fölött csütörtökre tűzték ki. A Deák-párt tagjai pedig nov. 21-kén az „Európa” szálloda nagy termében gyűltek össze tanácskozányra, száma mintegy 170-en, s elnökül Szentkirályi Mór kérték föl, ki előledere, Klausz Gáborra tett kegyelotes megemlékezés foglalta el az elnöki székot. Az értekezletbe elhatározták, hogy „Deák-kör” nevezett alatt a párt tagjai számára szintén klubot alakítanak. A Deák-kör, melynek helyisége egyelőre az „Európa”-ban lesz, másnap meg is nyitottak.

(Orvendetes irodalmi hír.) Gömörmegyéből magánúton azon jó hírt veszünk, melynek irodalmunk minden barátja bizsintén meg fog örvendeni, hogy Tompa Mihály ünnepelt költőnk egészségi állapota, mely tisztelőinek s barátainak fájdalmára, néhány év óta igen meg ingatva, hatalmasan jobbra fordult; testi jóllétének helyreállítását szemlélve az összes vízi- és vasutainkat, kiemelve mindenütt, a mi véleménye szerint helyes, és a mi nem helyes. Részletesen szölt folyami-vidékeinkről, a Duna, Tisza szabályozásáról, stb. Utána Mátyas Flórián lev. tár értekezett a híres névtelen jegyző (Anonymus) koráról, s azt igyekezett bizonyítani, hogy ezen iró, kinek egyik legnevezetesebb történeti forrásunkat köszönjük, I. Béla után élt. Végül Schwarcz Gyula lev. tag olvasott hazai tanügyünkről, különösen néptanítók fizetéséről. Kiemelve azon kedvezőtlen tényt, hogy az oktatásügyre nézve hiányos statisztikánk van. Ennek javítására előadó szerint két út van: 1) ha a kormányt megkérjük a külföldi küldene szét, hogy vizsgálják tegyenek, mint ez Franciaországban 1833-ban történt; vagy pedig 2) ha országos tekintélyekből egylet alakulna, mely a kormánytól felhatalmaztatnék a kellő lépések megévésére.

(A pest-losonczy vasúttársulatnak) új igazgató-tanácsa már megalakult, s majdnem naponként tart tanácskozásokat. Mintán a Schullerféle számla már a korábban fenállott bizottságy által folyamatosan tettét, s a társulatnak többi kisebb hitelezői nagyobbbrészt Pesten laknak, ennél fogva ez a közérdeklődésre egy liquidáló bizottságyt alakítottak, mely már jelentékeny összegeket utalványozott kifizetésre. F. h. 24. és 26-ka közt az igazgató tanácsnak összes tagjai Bécsben fognak összegyűlni, hogy a régi czégnak „magyar kir. észak-vasút”-ra átírását s a czégnak jegyzőkönyvébe iktatását eszközöljék, valamint az igazgatóság szervezete, a költségvetési megállapítása s a pálya megnyitása iránt a szükséges intézkedéseket megtegyék. A társulatnak újlag 200,000 frtnyi összeg utalványoztatott, mely összeg Budán az orsz. főpénztárnál fog fölvetetni.

(A Pöszonyban alakult „magyar jelölő-és váltóbank”-nak) minden nagyobb hazai városban lesz ügynöksége. Ez intézet ötszáz forinttól kezdve nagyobb összegeket, jelzálogos biztosíték mellett, mindenkinek, lassankint törlesztendő kölcsönöket nyújt, s mihelyt az alapszabály szerint

(Ungvár városa lakosait) az Ung folyón létező hidon jelenleg szokásos vámfizetés alól Ö Felsége l. k. felmenteni, egyszermind azonban megparancsolni méltóztatott, hogy e város lakosai tekintettel az ország más vidékein divatozó hasonló szokásra, arra köteleztesseken, miszerint a hidnak árvíz általi veszélyeztetése alkalmával a szükséges védmunkákat kárpótlás nélkül, a kormány közléseinek utmutatásához képest, saját erejükkel létesíteni tartozzanak.

(A zágrábi egyetem javára) nagyban fólnak az aláírások. Zágráb városa a közszégy pénztárból e czélra 50,000 frtot írt alá, ugyanott magángyűjtés útján legújában 800 frt gyűlt össze.

Melléklet a Vasárnapi Újság 47-dik számához 1866.

(A pesti aldunator rakpartjának) falába a napokban tévké be az utolsó követ, s az egész nagy szerű építmény befejeztnek tekinthető. Az építészről, mely 1864. ápr. 25-én kezdetet meg, következő adatok felküznek előtünk: A költségvetés 650,000 ft-ra volt megállapítva; azonban csak 628,000 ft. adott ki. A rakparti- és támfalakra, valamint a lépcsőkre használt kövek tömege tesz 109,300 köb-lábát; a többi falazathoz 1800 köb öl kő és téglát kellett; feltöltésre 24,000 köb öl homok; rostélyok, kapcsok stb. számára mintegy 3000 mázsa vasanyag használtatik; karó czölöp 2336 db. ezenfölül 800 gömbölyű czölöp került s ugynevezett támfal szelvényekből állítottat. Hidraulikus mészből összesen mintegy 40,000 mázsa használtatik föl. Pestnek most 800 folyó ölnyi hosszú, vagy 1/4 német mér-föld hosszú rakpartja van. Az alsó rakpartnál tett megakartásokból, 75 folyó ölnyi hosszúságban a part 24 lépcsővel s 2 öl széles járdával fog el láttatni, mi az egész gyümölcs s elősegíjácznak elégséges tért adand. Az egész partépítésnél semmi szerencsétlenség sem fordult elő, bárha 120 mázsanyi követet kelle elhelyezni. Az összes rakparti építkezések Reitter Ferencz főmérnök tervei szerint s vezetése alatt hajttakak végre. Az alsó rakpart gyors kiépítése Diecher József építésznek, kit Holzspach Jakab támogatott, s az építést vezető mérnök Wohlfarthnak köszönhető.

(Haldolozás.) Kalocsán e hó 14-én hunyt el Millassin József, főképtalani urodalmi ügyész élte 53-dik évében. Dedek Ignác, nyitrai megyei főjegyző, köz- és váltóügyvéd f. h. 13-án 33 éves korában meghalt. Székesszékfehérvártól pedig közelebb egy köztestületben álló ügyvéd Molnár Károly hunyt el, ki 1849-49-ben a magyar hadseregben, mint hadbíró szolgált s Komáromban lévő nemesi házába a magyar hadseregnek engedte át.

(Haldolozás.) Chapp Imre, Sopronmegye volt alkotmányos főszolgabírája, ki 1849 után több évet mint politikai fogoly várfogságban töltött, a Kismarton szomszédságában lévő Kishődlein községben f. hó 7-én rövid betegség után elhunyt. (Ajánlkozás.) Egy ref. segédlelkész, ki a nevelői pályán hosszabb ideig foglalkozott, nevelői ajánlkozók. Beszél magyarul, németül és francziául. A gymnáziumi tanulmányokból s a zongorázásból is leckéket adhat. Külföldi egyetemeken is járt. Bánásmódja szelid és megnyerő. Czime: O. M. poste restante Balassa-Gyarmat.

(Eredeti terv.) Egy vállalkozó szellemű egyén oly sorsjátékot tervez, melynek nyერი sorsjegyük után meglátogathatják a párisi világkiállítás, Párisban tíz napi időzhetnek az ide-oda utazást, valamint a tiznapai élelmest minden további kiadás nélkül élvezhetik. Huszezer sorjegy adatnék ki 2000 nyerőre. Ezek lesznek a boldogok, kik Páris 2 forintért meglátogathatják, mert egy sorjegy ára két forint.

(Lőporfőllobbanás.) Magdeburghoz közel, Burgban e hó 9-én sok löport szállítottak át s az utozán sűrűn haladtak egy után a lőporos kosok; a hosszú vonatot sokan nézték, legnagyobb részt gyermekek. Nem tudni hogyan, az egyik lőporos szekér remítő durranással főllobbant. A legközelebb lévő két áttelnes ház fala megrepedezett, s közel levő házak nem maradt egy ép ablak. A szekéren s egyik lovon volt négy katona, kik a lovakkal együtt összezuva, élettelenül több lépésnyire dobtak. Az utozán levők közül öt azonnal meghalt, négyen pedig oly súlyos sebet kaptak, hogy kettő közülök másnapra meghalt. A löpor közt három granát is volt, ezek a házak falába főrdöttek, s két ház falát úgy megrongálták, hogy azok másnapra összedőltek.

(Arosz foggyűlés) ismét eok osztrák alattvaló szabadult ki. Közük több hazánk fia is, így Barát János Kaposról, Gorecki Bogumil a nyitrai megyei Váraljáról (Podzamokról), Kukosz Béla Trencsényből és Kitt Lajos Pestről.

(A Tisza Tokajnál.) nov. 17-én este érkezett tudósítás szerint — 24 óra alatt 3 láb és 1 hüvelyknyit áradt; így az utóbbi néhány napi áradás 5 lábát tesz s még mindig növekedőben van. (Tudakozás-intézet.) Sternadt János jelenti hogy f. hó 15-től Budán a vizivárosban (halászváros), a volt fahid közelében, Szibertfőle 77. számú házban tudakozó-íródat nyitott, mely mindennemű értesítések adásával és cseledek ajánlatával fog foglalkozni, s e mellett bármiféle írásbeli munkákatok fogalmazás, fordítás és lemásolás végett elvállal.

(A pestvárosi hatóság) komolyan kezdi venni a köztisztaság ügyét. A szombati tanácsgyűlésen elhatározottat, hogy az utca-sóprók számát legalább 100-ra emelik, azonkívül 6 kertületi tisztos kineveznek, kiknek egyedül az utcák tisztántartására kell majd főlgyeelni.

(A lánchíd és alagút földelme) az idén jóval csekélyebb, mint tavaly volt. A lánchíd nov. 1-ig 380 ezer frtot hozott be, tavaly ez idő alatt 470 ezeret. Az alagút bevétele 27 ezer frt, tavaly ekkor 31 ezer volt.

(Agyonvert farkas.) A tömösi völgyben e napokban egy óriás nagyságu öreg farkast, mely az erdőből az országútra lépett és a völgyben lévő malomlakóit megrámdta volt, vasrudakkal agyonlítotték. A brassói hatósághoz bejelentett ezen farkasul nagyobbab azon a vidéken még soha sem láttak. A leaglyalt fenevad vezetett volt és Hosszafaluban egy embert, Csernátfaluban pedig egy leányt vesélyesen megmárt.

(Haldolozások.) Kalocsán e hó 14-én hunyt el Millassin József, főképtalani urodalmi ügyész élte 53-dik évében. Dedek Ignác, nyitrai megyei főjegyző, köz- és váltóügyvéd f. h. 13-án 33 éves korában meghalt. Székesszékfehérvártól pedig közelebb egy köztestületben álló ügyvéd Molnár Károly hunyt el, ki 1849-49-ben a magyar hadseregben, mint hadbíró szolgált s Komáromban lévő nemesi házába a magyar hadseregnek engedte át.

(Ajánlkozás.) Egy ref. segédlelkész, ki a nevelői pályán hosszabb ideig foglalkozott, nevelői ajánlkozók. Beszél magyarul, németül és francziául. A gymnáziumi tanulmányokból s a zongorázásból is leckéket adhat. Külföldi egyetemeken is járt. Bánásmódja szelid és megnyerő. Czime: O. M. poste restante Balassa-Gyarmat.

Nemzeti színház.

Péntek, nov. 16. „A fősvény.” Vigjáték 5 felv. Molière után Kazinczy G. Szombat, nov. 17. „Tévedt nő” (La Traviata). Opera 4 felv. Zenéjét szerz. Verdi. Vasárnap, nov. 18. Előszór: „Flóra.” A kolozsvári nemzeti színháznál „A lelencz” czim alatt 50 arany pályadíjt nyert eredeti színű 3 felv. Irta Szász Károly. — A kolozsvári nemzeti színháznál pályadíjt nyert ott tetszéssel fogadták má Pesten költőszepű hatással került színe. A csinos költői nyelv s kitűnő versek alatt kevés drámai élet lüktet s az igen is egyszerű mese lassan fár a három felvonáson le. A czimszerep s egy pár mellékalak, különösen b. Konnyár domborodik ki némileg, miben Felekiné és Szerdahelyi nagy segítségére voltak a szerzőnek. Nagyobb hatást csak a második felvonás szalonjelene teté tett, hol Flóra egy hosszabb jelenetet szaval a „Lelencz” című daraból, mely egyik sarkpontját képezi magának a darabnak. E jelenet szepten, söt drámailag van írva, s utána Felekinét és a szerzőt zajosn hivta a nagyszámú közönség; a szerző azonban nem volt jelen. A mű hihetőleg nem lesz a játékrind soká fennmaradó darabja, olvasmányul azonban a Kisfaludy-társaság kiadásában kedves adalék lehet a költői nyelvet s társalgást kedvelő közönségnek.

Hétfő, nov. 19. „Flóra.” másodszer. Császárné Ö Felsége névjénepe alkalmából ez esti előadás a színház teljes kivívítással mellett folyt le. Kedd, nov. 20. „Bank bán.” Eredeti opera 3 felv. Zenéjét szerz. Erkel Ferencz.

Szerda, nov. 21. „Az idegesek.” Vigjáték 3 felv. Sardou után ford. Feleki M. Csütörtök, nov. 22. „Tévedt nő” (La Traviata). Opera 4 felv. Zenéjét szerz. Verdi.

Szerkesztői mondánivaló.

8517. Kis-Gyarmat. B. L. Egy furcsa véletlen egy hozza magával, hogy az érintett lap nem áll rendelkezésünkre s az mindaddig nem olvastuk. De fel fogjuk keresni s ön kívánatá, ha lehet, szívesen teljesítjük. Egy szerűbb lett volna, az illető cikket egyttal velünk közleni.

8518. T. L. V. Kiváncsoltot hazánkba sorsáról nincs tudomásunk, de közelebb egy Ausztráliában élő magyar ember érdekes levelét fogjuk közölni, melyben néhány szóval szintén van említés a kérdéses egyénről.

8519. 1849. Nov. 22-én teljes épségben érkezett meg a küldemény. E perczben a sikerről s eredményről még nem szólhatunk. De a legelső szabad percet átvizsgálására fogjuk szentelni.

8520. Követeinkhez. Ne kívánja ön e mű közlését. Oly komoly és válságos időköt élünk, hogy a politikát most már egyáltalában nem üzhetjük versekben. A komor realitás háttérbe szorit és megbénít minden poétai okoskodást. A szenvedély melegsége most a számvetés prózájával igyekszik egyestelni, hogy végre valahára eredményt lássunk.

8521. A. B. C. Nem lehet, mert: „Zugg az erdő, a levelet hullajtja.”

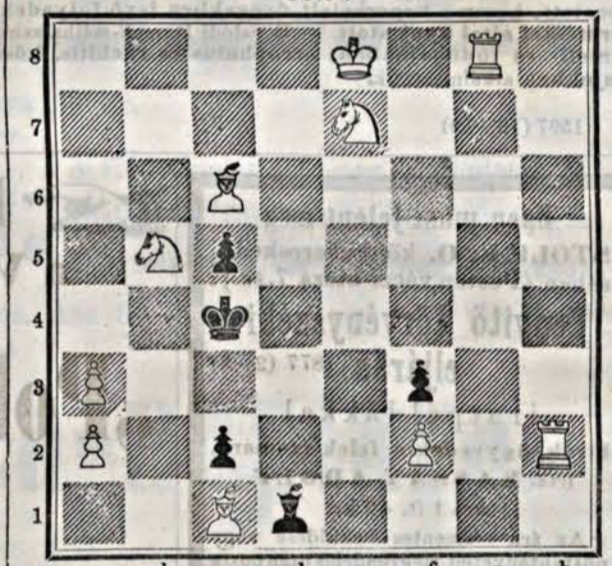
8522. Barna Anna. Síralmas paródija a klasszikus „Ágnes asszon”-nak.

8523. Balassa halma. Próza elbeszélés, nem baladai hang. Úgy indul, mint a Hírmas Kis-Tökör versei. Olvassa el csak azt az első versszakot: „Szép Magyarországnak alföldi téreit, Jól tudjuk mindnyájna — hegyek nem környezik; Csak initt amott van egy halom alszóra — Ezt ismeri begyekt az alföld lakója; S ezek is oly bílgák, — egy helyben nem állnak, Delibáb szavára mesés táncot járnak.”

8524. Viharkor. Közöltetni fog.

SAKKJÁTEK.

360-dik sz. f. — Pavitt S.-től, Londonban. Sötét.

Világos. Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond

A 355-dik számú feladvány megfejtése. (Zagya Imrétől, Debreczenben.)

Világos. Sötét. 1. Vb1-b6... Kd5-d6; 2. Vb6-b7... H-v.K-lép; 3. H-v-V-tmat.

Helyesen fejtették meg. Vasprémben: Fulöp Jozsef. Miskolcon: Czenth József. — Szepesben: Csárán Gyula. — Nagy-Erdőn: J. P. F. — A pesti sakk-kör. Rövid értesítés. Jánk: R. J. és K. R. A küldött megfejtés hibás. Az első lépést meghisítja Bg8-g3.

TARTALOM.

Baró Zay András (arezkép). — Szegény öreg! — Három négy egy megyében (folyt.). — A török-szerep függetlenségi háborúból (képpel). — Garam-Zselic (képpel). — Hírlapirodalomunk a 19-ik században (folyt.). — Istenítéletek (folyt.). — Eredeti nazárcsolyomadás. — Egyetleg. — Tarhaz: Irodalom és művészet. — Közüntézetek, egyletek. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondánivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Feloldó szerkesztő Pakh Albert. (Lak magyar-utca 1. sz.)

HETI-NAPTÁR.

Table with columns for dates (Nov. 25-30), religious observances (Katholikus, Protestáns, Görög-orosz, Izraeliták), and days of the week (Nap, Hold). It includes details like '25 Vasár', '26 Hétfő', '27 Kedd', '28 Szerd.', '29 Csüt.', '30 Pént.', and '1 Szomb.', along with corresponding religious events and moon phases.

HIRDETÉSEK.

MOLL SEIDLITZ PORA

MOLL A. VÉD JEGYE

Kitüntetve jutalom - emlék-pénzzel a párisi világkiállításban 1855-k. évről.

Központi szállítási rakhely a „golyához“ czimzett gyógyszerár Bécseben.

ÓVAS. Azt tapasztalván, miszerint a Seidlitz-porok oly használati utasítványokkal adatnak el, melyek saját utasítványaimmal szoról szóra azonosok és saját nevem aláírásával vannak hamisítva, s így kúralakra nézve gyártmányaimmal könnyen összetéveszthetők, — minél fogva azon észrevétellel övök mindenkit ezen hamisítványok megvételetől: hogy az általam készített Seidlitzporok minden egyes skatulái, valamint az adagok papírral hivatalosan lefémnyezett védmarkkal vannak ellátva.

Ára egy bepecsételt eredeti katulyának 1 ft. 25 kr. — Használati utasítás minden nyelven.

E porok, rendkívül s a legkülönbözőbb esetekben bebizonyult gyógyhatásuk által minden eddig ismert hári-szerek között tagadhatatlanul az első helyet foglalják el: — mint azt sok ezer, a nagy császári birodalom minden részeiből került s kezeinknél levő háliarok a legésztelesen tanúsítják, hogy e porok rögzött szorulatoknál, emésztésihiány és gyomorhórnél; továbbá: görsék, vesé- és ideges bajokban, szivdobogásnál, idegesség okozta főfájásnál, emésztésihiány és gyomorhórnél; továbbá: végül hysteriára, bukásra és huzamos hányásra hajlammal stb. a legjobb sikerrel alkalmaztattak, s a legártóbb gyógyhatást eredményezték. — Az ez értelembe igen is kiterjedt levelezés számos bizonyítványt tartalmaz oly betegek részéről, kik, miután nálok minden, gyakran allopathikus és hydropathikus gyógyítás eredménytelenül kimerítetett, ez egyszerű háli-szerhez folyamodtak, és ebben rongált egészségöknek helyreállítására oly soká eredménytelenül keresett gyógyszert megelégt. — Ez elismerő-iratok szerzői között a társadalomnak csaknem minden osztályai, u. m. munkások, tanítók, kereskedők, iparosok, művészek, mező gazdák, tanárok és hivatalnokok, sőt gyógyszerészek és orvosok, valamint mindkét nembeli oly egyének is képviselvek, kiknek ezelőtt még a leghírhedtebb gyógyforrások sem okoztak legkisebb könnyebbülést, és kiknek egészségük csupán csak a Seidlitz-poroknak rendes használata által állított helyre.

A főraktár létezik:

PESTEN { **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerész urnál, király-utca 7-ik szám alatt.
UHL JÓZSEF ur kereskedésében, gránátos-utczában.

Ezen czégek alatt szintén megrendelhető:

a norvégiai Bergen városból való valódi Dorsch-májhalzsirolaj is.

Ára egy nagyobb üvegnek 1 ft. 80 kr., egy kisebbnek 1 ft. a. é.

Az üvegek el vannak látva védmarkokkal és kimerítő használati utasítással. — Ez az egyetlen faj, mely minden töltés előtt vegytanilag megvizsgáltatik és czinkupakkal elzárt üvegekben küldetik el. — Ezen legújabb és leghatásosabb májhalzsirolaj-faj a Dorsch-halnak legdusabb egybegyűjtése és kiválogatása által van meggyérve, és egyáltalában semmi vegytani kezelés alá nem vonatott, hanem a bepecsételt üvegekben levő folyadék egészen épen és azon állapotban van, miként az közvetlenül a természet által nyújtott. — E valódi Dorsch-májhalzsirolaj Európának minden orvosi tekintélye által mint legjellegű gyógyszer a mell- és tüdőbajokban, scrophulus és rachitis, közhvény és csusz, idült hörkítetés, szemgyulladás, ideg- és több más bajokban alkalmaztattik.

MOLL A., gyógyszerész Bécseben, „zum Storch“, Tuchlauben.

Epen most jelent meg
STOLP K. O. könyvkereskedésében (Pesten váci-utca 7. sz.):
Fenyítő törvényszéki eljárás 1877 (2-3)
 iratpéldákkal
 bírák, ügyvédek s felek számára,
 írta **KASSAY ADOLF.**
 Ára 1 ft. 40 kr.
 Az ára bérmentes beküldése vagy postautánvételi megrendelés után posta útján rögtön kiszolgáltatik.
 Ugyanazon könyv minden vidéki könyvárusnál is kapható.

Gyümölcsfa-ültetvények
 a legfinomabb s legnemesebb gyümölcsfajokból, soványföldben ültetett gróf Eszterházy-féle gyümölcsfaokból jutányos árré kaphatók Ritter Máttyás gyümölcsész által Wartberg-ben. Lajstromok ingyért szolgáltatnak ki. 1858 (4-4)

Titkos 1773 (12-12)
betegségeket
 még makacs és üdült bajokat is úgy kóródásban, mint magán gyakorlat folytán több ezer beteg legjobbnak bizonyult mód szerint, sokszor a nélkül, hogy a beteg hivatásában vagy életmódjában gátoltatnak, gyökeresen, biztosan és gyorsan gyógyít
Med. dr. Helfer Vilmos
 Pest, király-utca 27. sz. Medetz-házban, 1-ső emelet, délelőtt 7-9 ig, délután 1-4 óráig.
 Díjazott levelekre azonnal válaszoltatik, s kívánatra a gyógy-szerek is megküldetnek.

Rendkívüli előfizetés
 a Vasárnapi Ujság társlapjára,
„Politikai Ujdonságok“
 november—deczemberi 2 havi
 és
 november—juniusi 8 havi folyamára.
Előfizetési föltételek:
 2 óra (november—deczember) . . . 1 ft.
 8 óra (november—junius 1866—67) 4 ft.
 Gyűjtőinknek 10 előfizetett példány után egy tisztelet-példányt nyújtunk. — A pénzes levelek bérmentes küldése kéretik.
A Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala
 Pest, egyetem-utca 4-dik sz. a.

A „Vasárnapi Ujságra“ még folyvást előfizethetők;
 előfizetési díja:
 6 óra (július—deczember) . . . 3 ft.
 3 óra (október—deczember) . . . 1 ft. 50 kr.

2 kocsi-ló
 olesó árért eladandó.
 Bővebb tudósítást ad: a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatala
 Pesten, egyetem-utca 4-dik szám alatt. (1-3)

Házassági ajánlat.
 Egy egészséges, jó erejében levő hatvan évet már haladott, reform hitvallású és hatvan ezer forintot érő, szabad rendelkezése alatt álló vagyonbirtokosa, gyermektelen özvegyember óhajt magának házastársul egy egészséges, jó külsejű, szelid, szorgalmas és művelt 45 év körüli nőt, — kinek megkülönböztetve mintegy felényit érő szabad rendelkezése alatt álló és pénzre tehető vagyona avagy készpénze volna. — Melyről körülmenyes tudósítást f. évi november hó utolsó napjáig **D. G.** czim alatt Debreczenben (poste restante) méltányos tisztelettel el fog várni a csendes és nyugalmas házasságot ajánló
1859 (3-3) D. G.

Biztos és gyors kiírása
patkányok s egereknek
 egy cs. kir. kisér. szab. patkány- s egérpusztító szer által gyertya-formában.
 Egy darab ára 50 kr. a. é. F) 1810 (11-17)
Valódi minőségben kapható:
PESTEN: Török József gyógyszerész urnál, király-utca 7-ik sz. a. továbbá:
 N. Brecsek: N. Brecsek. — Csakornyai: Káráz A. — Eperjesen: Zsem-bery J. — Jászenna: Dudovits J. — Keszthelyen: Wünsch F. — Kolozsvár: Wolf J. — Pozsonyban: Scherz Flópp. — Sopronban: Pachhofer. — Soborján: Franke A. — Varsóban: Halter D. F. — Verőcezen: Réz J. K. urnál.

KÁNYA JÓZSEF
 (előbb Böhm és Kánya)
 Pesten, József-tér 10-ik sz. a.,
 ajánlja
minden évszakra
 dúsan ellátott
legújabb bel- és külföldi
női-divatáru
raktárát.
 1775 (3-6)

Nevelőné,
 ki magyar és német nyelven tanít, zongorásában és női munkákban oktat, tudakozható L a n g A. ev. lelkésznel Irsán, Pestmegyében. 1860 (3-3)

Régi pénzeket
 és mindennemű régiséget, drágakövet, gyöngyöt, szlenskövet, aranyat, ezüstöt, asványokat vesz és eszerel a legmagasb áron. 1867 (1-4)
Régiségek és természetiek irodája,
 Pesten, Dorottya-utca a Lloyd épületben, 14. sz. a.,
 hol egy nagy választékú raktár mindennemű régiségek, régi pénzek, gombok, óvek és mentekötőkből a legolcsóbb áron, ugy-szintén egy nagy raktár asványok, lep-kek, bogarak, madárborók, tojasok, szemüvegek is találhatók.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten, egyetem-utca 4. sz. a. megjelentek s minden könyvárus s könyvkötőnél az országban kaphatók

az 1867. évre
 szóló általánosan kedvelt dús tartalmu

NAPTÁRAK

ugymint:
ORSZÁGOS NAPTÁR
 szerkesztette **Ökröss Bálint**, köz- és váltóüggyvéd és váltójegyző. Második évfolyam. — Bolti ára: 2 ft. a. é.

István bácsi naptára, vagyis családós házigazdának és gazdasszo-nyoknak, népnevelőknek, helység-előjárók-nak, iparosoknak és földmivelőknek való képes kalendárium. Szerkeszti Majer István. XIII-dik évi folyam. Ára 50 krajczár.

Protestáns képes naptár.
 Szerkesztette Ballagi Mór, tanár. XIII. évfolyam. Ára 50 kr.

Falusi gazda naptára. A földmivélés, kertipar és gazdaság évi közlönye, földbirtokosok, kertészgazdák, lelkészek, iskolatanítók és gazda-tiszteknek ajánlva. Szerkeszti Dr. Farkas Mihály, földbirtokos. Ára 80 krajczár.

A magyar gazda tárcza-naptára.
 Szerkeszti Kégly Sándor. Kemény vászonkötésben 1 ft.

Határidő-naptár, mindennemű hivatalnokok, ügyvédek, jegyzők, orvosok, gazda-tisztek, úzerek és utazók számára. Kemény kötésben 1 ft. 20 kr.

Lidércz-naptár. Rémtörténetek, kalandok, bünesetek, lélekjelenések, tündérregék csodás tünemények sat. gyűjteménye. Sok képpel. Ára 60 kr.

A magyar nép naptára. Képes kalendárium, sokféle hasznos és mulattató olvasmánygyal ellátva. Szerkeszti Tatár Péter.

Legújabb Buda-Pesti képes-naptár a magyar nép számára. Szerkeszti Tatár Péter.

Neuer illustrirter Volks-Kalender
 für Ungarn und Siebenbürgen. — Herausgegeben von Theodor Göttinger. Preis 60 fr.

A REGELŐ

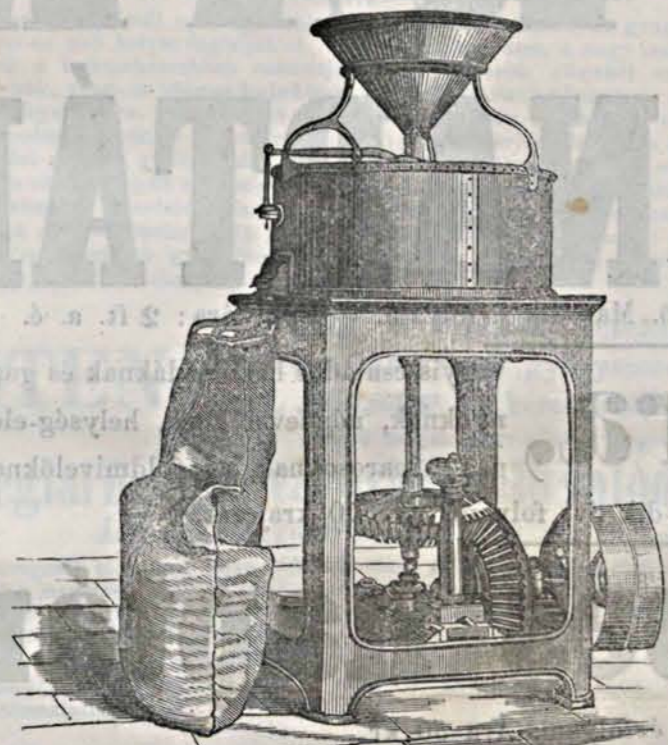
mulattató folyóirathól teljes példányokkal még szolgálhatunk, egymint:

1865. (Márcziustól kezdve december végeig (tiz hónap) 5 ft.
 Julius 1-jétől kezdve december végeig (hat hónap) 3 ft.
 s e folyamokat megrendelő t. cz. előfizetők mult őszi műmellékletünket szintén megkapják.

Előfizetési feltételek 1866-ik évre.

Januártól kezdve december végeig 6 ft.
 Juliustól kezdve december végeig 3 ft.
 (Műmelléklettel együtt.)

A „Regelő“ kiadóhivatala
 Pesten, egyetem-utca 4-ik sz. a.

ÖRLŐMALKOK

vas-malomálláson, a legszilárdabban készítve, valamint gőzgépeket, szecskavágókat s egyáltalában mindennemű gépeket jutányos árrért szállít a gépek gyári-raktára Pesten, Terézkiúváros 3 sziv-utca 9-dik sz. a., s ilyenek naponkint folyamatban is láthatók.

EGÉSZSÉGI TANÁCSADÓ.

Közhasznú folyóirat.

Biztos utmutató a kolera ellenében.

Leszállított áron.

Teljes példány 1866-iki évfolyam 3 ujforint.

„ „ 1865-iki „ 2 „
 „ „ 1864-iki „ 2 „

Postai nótvétellel megrendelhető minden k. postahivatalnál.
 Pest, Lipótcuza 1-86 szám alatt. 1855 (7-8)

Polonia-gyertyák

a kir. szab. uj-pesti gyertya- és petroleum-gyárból a legjutányosb gyári áron folyvást készletben található

Leitner és Grünwald

fő-raktárában 1865 (8-9)

Pesten, király-utca 3-dik szám alatt,

hol egyszersmind a gyúárak raktára is létezik.

Előfizetési fölhívás

MAGYAR GYERMEKBARÁT

uj havi folyóirat

második évi folyamára.

Előfizetési ára egy évre, azaz: július hótól juniusig bezárólag 1866—67, postán küldve vagy Buda-Pesten házhoz hordva

csak 2 forint o. é.

Az előfizetési pénzeket bérmentesen kérjük a kiadóhivatalhoz intézni Pesten, egyetem-utca 4 dik sz. a.

Előfizethetni minden könyvkereskedésben a vidéken épen úgy — mint Buda-Pesten.

A „Magyar Gyermekebarát“, mely kizárólag mindkét nembeli jó gyermek számára van szerkesztve, s mely a szívet nemesíti s a fejlődő elmét edzi, különösen a kedves szülők, tanítók, nevelők s lelkesek szives figyelmébe ajánlatik.

Az első évi folyam még szinte megszerezhető: ára 2 forint.

A „Magyar Gyermekebarát“ kiadóhivatala.

BEKÜLDETETT.

Előttünk fekvő tudósítások szerint a marhavész még most sem tekinthető teljesen megszüntetnek, s így a mezeigazda vagyonának fölkatrását — ugyanis marhaállását még mindig vesztély fenyegeti. A marhavész távoltartására s annak elnyomására törvényesen elrendelt elővigyázati rendszabályok eléggé ismeretesek ugyan — de szemmel kísérve annak veszélyeit, a mezei gazda legfőbb feladatának ismerje, hogy házi állati egészségügyi állapotára ügyeljen, hogy az állati szervek működésének szakadatlan tevékenysége fontartathassék. Mint az e nemben dicsőre legmúltb segélyszér fentebbi cikknek elérésére, az évek hozni során leg-hathatóbbnak elismert cs. kir. engedm. korneuburgi marhapor, melyből 2—3 latnyi adag a szarvasmarhának naponkint nyújtván, az emésztési szervek működését nagyban előmozdítja, s a természetellenes s az egészségre nézve olyannyira ártalmas megemésztett tápanyagok fölhalmozását meggátolja, s az állatoknál természetes ellenállási erőt minden dögleletes befolyások ellen lényegesen támogatja.

A cs. kir. engedm. korneuburgi marhapor megrendelési forrása a mai számban megjelent hirdetményből tudható meg. 1880 (1)

Marhabetegségek s marhavész ellen

mint legkittünőbb óvszer ajánlatik a

korneuburgi marhapor

a magas cs. kir. ausztriai, kir. porosz, és kir. szász kormányok által engedélyezett, — a hamburgi, londoni, párisi, müncheni és bécsi érmeikkel kitüntetve és ő fölségeik az angol királyné és porosz király udvari istállóiban sikerűs alkalmazása által megpróbálva.

Valódi minőségben kapható:

PESTEN Török József gyógyszerésznél, király-utca 7. sz. Thalmayer A. és farsa, Halbauer testvérek, Glätz J., Rakodczay A., Kindl és Fröhwrth. — BUDÁN: az udvari gyógyszerárban. — ARADON: Probst F. J., Tones és Freiberger. — ABONY: Lukács A. — ARANYOS-MARÓTH: Eddinger M. — BRASSÓBAN: Heszheimer és társa, Gyertyámfű és fia. — N.-BESEKERÉK: Nedelkovic. — DEBRECZENBEN: Bignio J., Csanak J. — DEFFÁN: Braumüller. — DÉVA: Lengye. — D-FÖLDVÁR: Nadhara P. — EPERJESÉN: Zsembery J. — ESZÉKEN: Deszátly J. — ESZTERGOMBAN: Bierbrauer C. J. — EGERBEN: Tschögl J. — GYÖNGYÖSÖN: Koczianovich. — KASSÁN: Novelly A. — KOLOSZVÁRT: Wolf. — KOMÁROMBAN: Belloni A., Ziegler és fia. — KÖSZEG: Bründl J. — MOHÁCSON: Kogl, Altmann. — NAGYVÁRADON: Janky A. — NAGY-KANTZSAN: Feszelhofer és Rosenberg. — NYIR-EGYHÁZA: Reich és Pawlovits. — PANSZOVÁN: Rauschan és fia és Graf. — PAKS: Florián J. — POZSONYBAN: Scherz F., Hackenberger testv., Wáritsek, Kovács J. — ROZSNYON: Pösch J. — SOPRONBAN: Pachofer L., Müller P., Mezey A. — SZÉKESFEHÉRVÁRT: Legmann A. L., Kovács P. — SZEGEDEN: Aigner. — SELMECZEN: Dimák, Zelenka. — SZEPESVÁRALYÁN: Fest J. B. — SZOLNOKON: Scheftsik István. — SZISZEKEN: Dietrich A. — TEMESVÁRT: Maxer és Sailer A., Babusnik. — TRENESZBEN: Kulka és Weisz. — VACZON: Bodendorfer. — VÁRASDON: Halter F. és Koterba. — VESZPRÉMBEN: Lang J. és Tuszkau M. — VERŐCZE: Bész J. K. — ZALA-EGERSZEG: Hubinsky A. — ZELTZ: Steyrer A. B) 1806 (6-8)

Valódi Souchong és Pecco-virág-

THEÁKAT,

valamint legkittünőbb minőségű

rhum, cognac és valódi

francia borszeszt 1822 (10-10)

(Franzbrantwein)

HOLLOSSY GYULA

Pesten, Dorottyautca Wurmudvar.

tisztelettel ajánl

Pest, december 2-án 1866.

Előfizetési feltételek 1866-dik évre: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft. — Caupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Caupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg, 1866. január 1-től kezdve: Egy, négyezer hasábot petít sor ára, vagy annak helye egyszeri ígatásnál 10 krba, háromszori vagy többszöri ígatásnál csak 7 krba számítatlik. — Külföldre nézve kiadó-hivatalunk számára hirdetmények elfogad Hamburg és Altonában: Haenstein és Vogler. — M.-Frankfurtban: Jaeger könyvkereskedése; Bécsben: Oppelik Alajos. — Bélyeg-díj, külön minden ígatás után 30 ujkr.

Mányik Ernesztina.

Ugy énekelni, mint madár dalol, s az ily benső szükségéből eredő éneket művészettel párosítani tudni, a legnagyobb kincsek egyike. A művész, kit képünk ábrázol, ily nem mindennapi kincsek van birtokában. A magyar nemzeti színháznak egyik kiváló tehetsége s ez idő szerint egyik legszebb reményekre jogosító, legszivesebben hallgatott tagja levén, művészi egyéniségével röviden megismerkedni, e lap olvasóinak nem leendő érdekelten.

Mányik Ernesztina született Vámos-Mikolán, Hontmegyében, hol atyja, dr. Mányik János, megyei főorvos. Hangja már gyermekkorában föltűnt, és az atya, leánya hajlamának engedve, Pestre küldte őt, hol különféle mestereknél nyerte első képeztetését, kik a növendékéért iránt általában a legnagyobb reménnyel voltak eltelve. A zenedében csak három hónapot töltött. Langer és Simonné (a nemzeti opera egyik énekesének neje) voltak azok, kik-től később tanórát vett. Azonban tudványa és valódi tehetségének érzete ellenállhatlan vágygyal vonzották őt oda, hol a művészet szent forrásával közelebb jöhet érintkezésbe. Atyja semmi áldozatot nem szánt, és a reménydús énekesnő Párisba mehetett. A pesarói dalár, a borostyánokkal koszorozott agg Rossini valódi atyá-ként fogadta ott a magyar föld szülöttét, és sohasem szűnt meg jó tanácsaival buzdítani őt, hogy a művészet titkaiba bevezesse. Mestere iránt érzett hálája és rokonszenvéből, több Rossini-féle szerepet tanult be, ezek közt Rosinaét, a „Sevillai borbély“-ban. Folytonos érintkezései Páris tudományos és művészi köreivel, látókört szélesítették, — tehetségét, műzile-sét fejlesztették, kiművelték. — De Párisban sem nyugodhatott meg; lelkeinek vágya Olaszország kék ege, a narancsos berkek, a dalok hazája felé vonzotta: Milanoba kellett költöznie. Ott a híres Corsi vezetése alatt, a legkomolyabb tanulmányoknak szentelvé idejét: szüntelenül tanult, a legnagyobb szigorral ellenőrizve önmagát, törekvéseiben

MÁNYIK ERNESZTINA

„Faust“-ját választá, és oly mesterileg éneklé Margitot, hogy e szerepben még huszonötösztör kellett föllépnie. Koszorukkal díszítve, távozott Modenából, hogy viszontláthassa hazáját, hogy tehetségét hazája művészetének oltárára tegye. Fiumét utjába ejtve, ott háromszor énekelte. A magyar tengerparti város lakói sokáig nem fogják

csak a valódi jót és szépet véve mintaképpül. Mestere nem csalódott benne; nemsokára szabad szárnyakra bocsátá. Ezelőtt egy évvel lépett először szinpadra Asti városában. A színházba gyűilt közönség alig tudá elhinni, hogy a „Ke-gyencsnő“ (La Favorita) énekesnője nem olasz: szavakat, oly zengzetesen ejté ki az olasz szavakat, oly elragadólag énekelte. Bücsüfölképek egy ezüst diadémet nyujtottak át neki tisztelői. Astit odahagyva, Modenába ment, hol legott fölszólítást kapott, lépne föl valamely szerepében. Gounod

feledni ama műelveket, melyeket a magyar művésznek nekik nyujtott; magyar dalai különösen feledhetetlenek ott, és a koszoruk kíséretében neki átnyujtott költemények csalhatlan bizonyítékai annak, hogy a fiu-meiek nemcsak élénk méltányló a művészetnek, hanem hű gyermekei a magyar anyaországának is.

Hazaérkezve, Margitban mutatta be magát a nemzeti szinpadon f. évi május 3-kán. Föllépte olyan diadal volt, minőt csak művészi egyének szoktak és tudnak aratni. Margit után Azucenát (a „Troubadour“-ban), később Fidest (a „Profétá“-ban), azután Rosinát (a „Sevillai borbély“-ban), és végre most legközelebből Selikát (az „Afrikai nő“-ben) énekelte. Valamennyi szerepében új tehetségről tanuskodott, és az „Afrikai nő“ sikere után, legszigorubb bírálói is kénytelenek voltak elismerést mondani neki.

A kisasszony alig tölté be a tizenkilenczedik életet, és már művészi sikerrel dicsekedhetik. — Hangja érzés- és szenvedélyteljes, tele drámai erőteljessel és érczes tartóssággal; derült szinezetű mezzo-sopran, mely az alsó G-től a felső C-ig, tehát majdnem harmadfél octavára terjed; kitartó dallamaiban kellemmel és olvadékonysággal párosult hatályossággal, az alakzatokban ritka könnyűséggel és torokkészséggel bír. Trillái hosszan és fokozatosan tartott menetben, valódi gyönyökként peregnék le, melyekből egy hang sem vész el.

Kedélyéből kifolyó hajlamánál fogva, a művész a komoly múzsa iránt viseltetik előszeretettel; művészetének valódi eleme az operában a drámai énekszak, melyben költői fölfogása és előadási tehetsége állandó sikert és koszorukat biztosítanak számára. S bár a művészek vágyainak szárnyát szegni nem lehet: ohajtanók mégis, hogy a fővárosi közönség, mely e fiatal művésznőt oly hamar kedvenczévé fogadta, folyton nemesbülő művészetében soká gyönyörködjék.